

ЖЕНЕВСКА КОНВЕНЦИЈА О ЗАШТИТИ ГРАЂАНСКИХ ЛИЦА ЗА ВРЕМЕ РАТА

од 12. августа 1949. године

(IV Женевска конвенција) [1]

Доле потписани, опуномоћеници влада заступљених на Дипломатској конференцији одржаној у Женеви од 21. априла до 12. августа 1949, у циљу израде Конвенције о заштити грађанских лица за време рата, споразумели су се у следећем:

Део I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Поштовање Конвенције

Члан 1.

високе стране уговорнице обавезују се да ће поштовати ову конвенцију и да ће јој обезбедити потшовање у свакој прилици.

Примена Конвенције

Члан 2.

Поред одредаба које треба да ступе на снагу још за време мира, ова конвенција ће се примењивати у случају објављеног рата или сваког другог оружаног сукоба који избије између двеју или више Високих страна уговорница, чак и ако једна од њих није признала ратно стање.

Конвенција ће се исто тако примењивати у свим случајевима окупације целе територије једне Високе стране уговорнице или њеног дела, чак и ако та окупација не наиђе ни на какав војни отпор.

Ако једна од Сила у сукобу није учесник у овој конвенцији, Силе учеснице у Конвенцији ипак ће остати везане њоме у својим међусобним односима. Оне ће поред тога бити везане Конвенцијом према тој Сили, ако та Сила прихвата и примењује њене одредбе.

Сукоби који немају међународни карактер

Члан 3.

У случају оружаног сукоба који нема карактер међународног сукоба и који избије на територији једне од Високих страна уговорница, свака од Страна у сукобу биће дужна да примењује бар следеће одредбе:

1) Према лицима која не учествују непосредно у непријатељствима, подразумевајући ту и припаднике оружаних снага који су положили оружје и лица онеспособљена за борбу услед болести, ране*, лишења слободе, или из којег било другог узрока, поступаће се у свакој прилици, човечно, без икакве неповољне дискриминације засноване на раси, боји коже, вери или убеђењу, полу, рођењу или имовном стању, или коме било другом сличном мерилу.

У том циљу, забрањени су и у будуће се забрањују, у свако доба и на сваком месту, према горе наведеним лицима следећи поступци:

а) повреде које се наносе животу и телесном интегритету, нарочито све врсте убиства, осакаћења, свирепости и мучења;

б) узимање талаца;

ц) повреде личног достојанства, нарочито увредљиви и понижавајући поступци;

д) изрицање и извршавање казни без претходног суђења од стране редовно установљеног суда и пропраћеног свим судским гарантијама које цивилизовани народи признају за неопходне.

2) Рањеници* и болесници биће прихваћени и неговани.

Свака непристрасна хуманитарна организација, као што је Међународни комитет црвеног крста, може да понуди своје услуге Странама у сукобу.

Стране у сукобу ће се трудити с друге стране, да ставе на снагу путем посебних споразума један део или и све остале одредбе ове конвенције.

Примена претходних одредаба неће имати утицаја на правни положај Страна у сукобу.

* Под појмом "рана" у смислу ове конвенције подразумева се како отворена рана тако и свака друга повреда (прим. Ред. ком.)

* Под појмом "рањеник" у смислу ове конвенције подразумева се свако повређено лице (прим. Ред. ком.).

Која лица су заштићена

Члан 4.

Ова конвенција штити лица која се, у коме било тренутку и на који било начин, нађу, у случају сукоба или окупације, у власти једне Стране у сукобу или једне окупационе Силе чији нису држављани.

Конвенција не штити држављане државе која није везана Конвенцијом. Држављани неутралне државе који се налазе на територији једне зараћене државе и држављани државе која саучествује у рату неће се сматрати као заштићена лица докле год држава чији су они држављани има редовно дипломатско представништво код државе у чијој се власти они налазе.

Ипак, одредбе Дела ИИ имају ширу примену, која је одређена у члану 13.

Лица која штити Женевска конвенција од 12. августа 1949. за побољшање положаја рањеника и болесника у оружаним снагама у рату, или Женевска конвенција од 12. августа 1949. за побољшање положаја рањеника, болесника и бродоломника оружаних снага на мору или Женевска конвенција од 12. августа 1949. о поступању са ратним заробљеницима неће се сматрати као лица заштићена у смислу ове конвенције.

Случај ускраћивања заштите

Поступак

Члан 5.

Ако на територији једне Стране у сукобу, ова има озбиљних разлога да сматра да одређено лице заштићено овом конвенцијом даје повода оправданој сумњи да се одаје некој делатности

штетној по безбедност државе или је утврђено да се оно заиста тој делатности одаје, то лице се неће моћи позивати на права и повластице које пружа ова конвенција, ако би та права и повластице, када би се примењивали у његову корист, могли нанети штету безбедности те државе.

Ако је, на окупираној територији, лице заштићено овом конвенцијом ухваћено као шпијун или саботер или зато, што лично даје повода оправданој сумњи да се одаје делатности штетној по безбедност окупационе Силе, то лице ће се моћи, у случају кад војна безбедност то апсолутно захтева, лишити права општења предвиђеног овом конвенцијом.

У сваком од ових случајева, с лицима о којима је реч у претходним ставовима поступаће се ипак човечно и, у случају гоњења, она не могу бити лишена својих права на праведно и уредно суђење онако како је оно предвиђено овом конвенцијом. Њима ће се исто тако признати уживање свих права и повластица лица заштићеног у смислу ове конвенције, што је пре могуће с обзиром на безбедност државе или окупационе Силе, већ према случају.

Почетак и крај примене Конвенције

Члан 6.

Ова конвенција ће се примењивати чим отпочне сукоб или окупација поменути у члану 2.

На територији Страна у сукобу, примена Конвенције престаће општим завршетком војних операција.

На окупираној територији примена ове конвенције престаће годину дана после општег завршетка војних операција; ипак, одупирајућа Сила - уколико она врши управну власт на територији у питању - биће за време трајања окупације везана одредбама следећих чланова ове конвенције: 1. до 12, 27, 29. до 34, 47, 49, 51, 52, 53, 59, 61. до 77. и 143.

Заштићена лица, чије се ослобођење, репатрирање или настањење на неком другом месту обави после ових рокова уживаће у међувремену користи ове конвенције.

Посебни споразуми

Члан 7.

Поред споразума изричито предвиђених члановима 11, 14, 15, 17, 36, 108, 109, 132. и 133. Високе стране уговорнице моћи ће закључивати друге специјалне споразуме по сваком питању за које буду сматрале да га треба посебно уредити. Ниједан специјалан споразум неће моћи да погорша положај заштићених лица, онако како је он уређен овом конвенцијом, нити да ограничи права која им ова конвенција признаје.

Заштићена лица ће уживати користи из ових споразума докле год се Конвенција на њих примењује, осим ако постоје супротне одредбе изричито унете у горе наведене или доцније споразуме, или ако постоје повољније мере које према њима буде предузела која од Страна у сукобу.

Немогућност одрицања од права

Члан 8.

Заштићена лица не могу се ни у ком случају одрећи ни делимично ни у целини права која им обезбеђују ова конвенција и специјални споразуми поменути у претходном члану, уколико таквих буде било.

Силе заштитнице

Члан 9.

Ова конвенција ће се примењивати уз суделовање и под надзором Сила заштитница чија је дужност да штите интересе Страна у сукобу. У томе циљу, Силе заштитнице ће моћи поред свог дипломатског или конзуларног особља, да наменују делегате међу својим сопственим држављанима или међу држављанима других неутралних Сила. За те делегате се мора добити одобрење Силе код које они обављају своју мисију.

Стране у сукобу олакшаваће, у најширој могућој мери, задатак представника или делегата сила заштитница.

Представници или делегати Сила заштитница не смеју ни у ком случају да прекораче границе своје мисије, онако како је она одређена овом конвенцијом; они ће нарочито бити дужни да воде рачуна о императивним потребама безбедности државе у којој обављају своје дужности.

Делатност Међународног комитета црвеног крста

Члан 10.

Одредбе ове конвенције не престављају сметњу за хуманитарну делатност коју Међународни комитет црвеног крста, као и свака друга непристрасна хуманитарна организација, буду предузимали, по одобрењу заинтересованих страна у сукобу, у циљу заштите и пружања помоћи грађанским лицима.

Замена Силе заштитнице

Члан 11.

Државе уговорнице моћи ће се у свако доба споразумети да вршење задатака које ова конвенција поставља Силама заштитницама повере једној организацији која пружа сва јемства за непристрасно и успешно спровођење тих задатака у дело.

Ако се заштићена лица не користе или престану да се користе, из ма којег разлога, делатношћу једне Силе заштитнице или једне организације одређене сходно првом ставу, Сила која држи грађанска лица биће дужна да затражи било од неке неутралне државе, било од неке такве организације да прими на себе дужност које на основу ове конвенције припадају Силама заштитницама које су одредиле Стране у сукобу.

Ако заштита на тај начин не може да се обезбеди, Сила која држи грађанска лица биће дужна да затражи од неке хуманитарне организације, као што је Међународни комитет црвеног крста, да прими на себе хуманитарне дужности које на основу ове конвенције леже на Силама заштитницама, односно биће дужна да прими, у границама одредаба овог члана, услуге које јој понуди таква организација.

Свака неутрална Сила или свака организација коју је позвала заинтересована Сила или која је у горе наведене сврхе понудила своје услуге биће дужна, при вршењу своје делатности, да остане свесна одговорности према Страни у сукобу чији су припадници лица заштићена овом конвенцијом, и биће дужна да пружи довољно јемства да је у стању да прими на себе дужности у питању и да их врши непристрасно.

Претходне одредбе не могу се ставити ван снаге посебним споразумом између Сила од којих би једна, ма и привремено, била према дугој Сили или према њеним савезницима ограничена у својој слободи преговарања услед војних догађаја, нарочито у случају окупације целокупне њене територије или једног њеног знатног дела.

Кад год се у овој конвенцији помиње Сила заштитница, тај израз истовремено означава и организације које је замењују у смислу овог члана.

Одредбе овог члана ће се протегнути и прилагодити и на случај држављана једне неутралне државе који се налазе на окупираној територији или на територији једне зараћене државе у којој држава чији су они држављани нема редовног дипломатског представништва.

Поступак за решавање неспоразума

Члан 12.

У свим случајевима где оне то буду сматрале корисним у интересу заштићених лица, а нарочито у случају неслагања између Страна у сукобу у вези са применом или тумачењем одредаба ове конвенције, Силе заштитнице пружиће своје добре услуге у циљу решења спора.

У ту сврху свака од Сила заштитница може, на позив једне Стране или по своме нахођењу, да предложи Странама у сукобу састанак њихових представника, а нарочито органа власти којима је поверена судбина заштићених лица, по могућству на подесно изабраној неутралној територији. Стране у сукобу биће дужне да се одазову предлозима који им у том смислу буду учињени. Силе заштитнице ће моћи, у таквом случају, да предложи на одобрење Странама у сукобу неку личност која је припадник једне неутралне Силе, или личност коју упути Међународни комитет црвеног крста и која ће бити позвана да учествује на томе састанку.

Део II

ОПШТА ЗАШТИТА СТАНОВНИШТВА ПРОТИВ ИЗВЕСНИХ ПОСЛЕДИЦА РАТА

Забрана сваке дискриминације

Члан 13.

Одредбе овог дела односе се на целокупно становништво земаља у сукобу, без икакве неповољне дискриминације, нарочито с обзиром на расу, народност, веру или политичка убеђења, и сврха им је да ублаже патње које собом доноси рат.

Санитетске зоне и места;

Зоне и места безбедности

Члан 14.

Државе уговорнице још у време мира, а Стране у сукобу по отварању непријатељстава, могу установити на својој сопственој територији и, ако за тим постоји потреба, на окупираним територијама, санитетске зоне и места и зоне и места безбедности који ће бити тако организовани да ставе ван домашаја рата рањенике и болеснике, немоћне, старе особе, децу испод петнаест година, бремените жене и мајке с децом испод седам година.

Чим отпочне сукоб и у току његовог трајања заинтересоване Стране могу између себе да закључе споразуме о признању зона и места које буду установиле. Оне ће у ту сврху моћи да ставе на снагу одредбе предвиђене у нацрту споразума који је приложен овој конвенцији, уносећи у њега евентуалне измене које буду сматрале потребним.

Силе заштитнице и Међународни комитет црвеног крста позивају се да пруже своје добре услуге у циљу да се олакша установљење и признање тих санитетских зона и места и зона и места безбедности.

Неутрализоване зоне

Члан 15.

Свака страна у сукобу може, било непосредно, било посредством неке неутралне државе или хуманитарне организације, да предложи противничкој Страни стварање, на подручјима на којима се воде борбе, неутрализованих зона којима је циљ да ставе ван домашаја борбе, без икаквог разликовања, следећа лица:

а) рањенике и болеснике, борце или неборце;

б) грађанска лица која не учествују у непријатељствима и која се не одају никаквој делатности војничке природе за време својег боравка у тим зонама.

Чим се стране у сукобу сагласе о географском положају, администрацији, снабдевању и контроли предвиђене неутрализоване зоне, сачиниће се писмен споразум који ће потписати представници Страна у сукобу. Тај споразум ће одредити почетак и трајање неутрализације те зоне.

Посебна заштита рањених, немоћних и угрожених лица

Члан 16.

Рањеници и болесници, као и немоћни и бремените жене биће предмет нарочите заштите и обзира.

Уколико то војнички разлози буду дозвољавали, свака Страна у сукобу ће помагати мере предузете у циљу проналажења погинулих и рањених, пружања помоћи бродоломницима и другим лицима изложеним озбиљној опасности и узимања свих њих у заштиту против пљачке и рђавих поступака.

Споразуми о евакуацији из опседнуте или опкољене зоне

Члан 17.

Стране у сукобу ће се постарати да закључе локалне споразуме за евакуисање из опседнуте или опкољене зоне, рањеника, болесника, немоћних, старих, деце и жена на порођају, и за пролаз свештеника свих вероисповести, санитетског особља и материјала намењеног тој зони.

Поштовање и заштита грађанских болница

Услови

Члан 18.

Грађанске болнице организоване ради указивања неге рањеницима, болесницима, немоћним и породилмама не могу, ни у ком случају, бити предмет напада; њих Стране у сукобу у свако доба морају поштовати и заштићавати.

Државе које учествују у сукобу дужне су да издаду свим грађанским болницама исправу којом се потврђује њихово својство грађанске болнице и којом се установљава да зграе које оне заузимају нису употребљене у сврхе које би их, у смислу члана 19, могле лишити заштите.

Грађанске болнице ће бити обележене, ако их на то држава власти, знаком предвиђеним у члану 38. Женевске конвенције од 12. августа 1949, за побољшање положаја рањеника и болесника у оружаним снагама у рату.

Стране у сукобу ће, уколико то допусте војнички разлози, предузети потребне мере да се непријатељским сувоземним, ваздухопловним и поморским снагама учине јасно видљивим знаци распознавања који обележавају грађанске болнице, како би се отклонила могућност сваког нападачког чина.

С обзиром на опасност коју за болнице може да представља близина војних објеката, треба се старати да оне од њих буду удаљене у највећој могућој мери.

Кад престаје заштита болница

Члан 19.

Заштита коју уживају грађанске болнице може престати једино ако се оне употребе, поред њихових хуманитарних задатака, за вршење радњи штетних по непријатеља. Ипак, заштита престаје тек после упућивања обавезне опомене, која ће, у свима погодним случајевима, оставити разуман рок и тек пошто та опомена остане без дејства.

Неће се сматрати као штетна радња околност што се у тим болницама лече рањени или болесни војници или што се у њима налази лично оружје и муниција одузети од тих војника а који још нису предати надлежној служби.

Поштовање и заштита особља грађанских болница

Члан 20.

Биће поштовано и уживаће заштиту и особље које је уредно и једино запослено на раду или у управљању грађанских болница, подразумевајући ту и оно особље чија је дужност да проналази, прикупља, преноси и негује грађанска рањена и болесна лица, немоћне и породиле.

На окупираним територијама и у зонама војних операција то особље ће се распознавати помоћу личне карте којом ће се потврђивати својство њеног носиоца, која ће бити снабдевена фотографијом и носити суви жиг одговорне власти, а исто тако, док је у служби, помоћу траке са жигом отпорне према влази, која се носи на левој руци. Ту траку издаје држава и она ће носити знак предвиђен у члану 38. Женевске конвенције од 12. августа 1949. за побољшање положаја рањеника и болесника у оружаним снагама у рату.

Све друго особље, одређено за рад или за управљање грађанских болница, уживаће поштовање и заштиту и имаће право да носи траку како је горе предвиђено и под условима прописаним овим чланом, док се налази на служби. Његова лична карта означаваће задатке који су му поверени.

Управа сваке болнице држаће у свако доба на расположењу надлежних власти, домаћих или окупационих, уредан списак својег особља.

Копнени и поморски транспорти рањених, немоћних и угрожених - поштовање и заштита

Члан 21.

Преношења рањених и болесних грађанских лица, немоћних и породилца која се врше сувоземним путем колима и болничким возовима, или морем, бродовима намењеним тим транспортима, имају се поштовати и штити на исти начин као и болнице о којима је реч у члану 18. и обележаваће се истицањем, уз одобрење државе, знака за распознавање предвиђеног у члану 38. Женевске конвенције од 12. августа 1949. за побољшање положаја рањеника и болесника у оружаним снагама у рату.

Ваздушни транспорти рањених, немоћних и угрожених - поштовање и заштита

Члан 22.

Ваздухоплови који се употребљавају искључиво за преношење рањених и болесних грађана, немоћних и породилја, или за преношћење санитетског особља и материјала, не смеју се нападати, него се имају поштовати кад лете на висинама, у часовима и по путевима нарочито уговореним заједничким споразумом између свих заинтересованих Страна у сукобу.

Они се могу обележавати знаком за распознавање предвиђеним у члану 38. Женевске конвенције од 12. августа 1949. за побољшање положаја рањеника и болесника у оружаним снагама у рату.

Уколико није друкчије уговорено, забрањено је прелетање непријатељске територије или територија које је непријатељ окупирао.

Ти ваздухоплови су дужни да се повинују сваком наређењу о спуштању. У случају тако наметнутог спуштања, ваздухоплов и они који се у њему налазе моћи ће да после евентуалног прегледа продуже свој лет.

Слободан пролаз лекова, санитетског материјала, хране и одеће

Услови

Члан 23.

Свака Страна уговорница допустиће слободан пролаз свакој пошиљци лекова и санитетског материјала као и предметима потребним за верске обреде намењеним искључиво грађанском становништву друге Стране уговорнице, макар ова била и противничка. Она ће исто тако допустити слободан пролаз сваке пошиљке са неопходним животним намирницама, оделом и средствима за јачање намењеним деци млађој од петнаест година, бременитим женама или породилјама.

Обавеза за једну Страну уговорницу да допусти слободан пролаз пошиљкама наведеним у претходном ставу условљена је тиме да та Страна буде уверена да неће имати никаквог озбиљног разлога за бојазан:

а) да пошиљке могу бити употребљене у друге сврхе, а не у оне за које су намењене, или

б) да контрола може бити неуспешна, или

ц) да непријатељ може из њих извући очигледну корист за своје војне потребе или за своју привреду, замењујући тим пошиљкама робу коју би на други начин морао да набави или произведе, или ослобађајући сировине, производе или услуге које би иначе морао да употреби за производњу такве робе.

Сила која допушта пролаз пошиљки означених у првом ставу овог члана, може да постави као услов за своје одобрење да се расподела корисницима врши на лицу места под надзором Сила заштитница.

Те пошиљке морају да се отпреме што је брже могуће, а држава која је допустила њихов слободан пролаз има право да одреди техничке услове под којима ће тај пролаз бити допуштен.

Мере у корист деце

Члан 24.

Стране у сукобу предузеће потребне мере да деца млађа од петнаест година, која су услед рата остала сирочићи или су одвојени од своје породице, не буду остављена сама себи, и да се, у сваком случају, олакша њихово издржавање, вршење верских обреда њихове вероисповести и њихово образовање. Ово последње ће се по могућству поверити лицима исте културне традиције.

Стране у сукобу ће олакшавати пријем те деце у неутралну земљу за време трајања сукоба, уз пристанак Силе заштитнице, ако таква постоји, и ако им је пружена гаранција да ће начела истакнута у првоме ставу бити поштована.

Поред тога, оне ће се постарати за предузимање потребних мера да се сва деца млађа од дванаест година могу идентификовати, тиме што ће носити плочицу са ознаком идентитета или на неки други начин.

Породична преписка

Услови

Члан 25.

Свако лице које се налази на територији једне Стране у сукобу или на некој територији коју је она окупирала, може да шаље члановима своје породице, ма где се они налазили, вести строго породичне природе и да прима такве вести. Та преписка се има отправљати брзо и без неоправданог одлагања.

Ако је, стицајем околности, измена породичне преписке редовним поштанским путем отежана или онемогућена, заинтересоване Стране у сукобу ће се обратити неком неутралном посреднику, као што је Централна агенција предвиђена у члану 140, да споразумно с њим одреде начин на који ће се обезбедити извршење њихових обавеза под најбољим условима, нарочито уз сарадњу националних друштава Црвеног крста (Црвеног полумесеца, Црвеног лава и сунца).

Ако Стране у сукобу сматрају нужним да ограниче породичну преписку, оне ће у крајњем случају моћи да нареду употребу образаца који садрже двадесет и пет слободно изабраних речи и да ограниче њихово слање на један образац месечно.

Случај растурених породица

Члан 26.

Свака Страна у сукобу ће олакшавати истраживања која предузимају чланови породица које је рат растурио да поново дођу у везу једни с другима и да се састану ако је могуће. Она ће нарочито олакшати рад организација које се посвећују томе задатку, под условом да је она признала те организације и да оне свој рад прилагоде мерама безбедности које је та Страна предузела.

Део III

ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ЗАШТИЋЕНИХ ЛИЦА И ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА ЊИМА

Одељак I

ЗАЈЕДНИЧКЕ ОДРЕДБЕ ЗА ТЕРИТОРИЈЕ СТРАНА У СУКОБУ И ЗА ОКУПИРАНЕ ТЕРИТОРИЈЕ

Основна права заштићених лица

Забрана дискриминације

Члан 27.

Заштићена лица имају право, у свакој прилици, на поштовање своје личности, своје части, својих породичних права, својих верских убеђења и обреда, својих навика и својих обичаја. С њима ће се, у свако доба, поступати човечно и она ће нарочито бити заштићена од сваког насиља или застрашивања, од увреда и јавне радозналости.

Жене ће посебно бити заштићене против сваког напада на њихову част, а нарочито против силовања, принуђавања на проституцију и против сваког напада на њихову стидљивост.

Водећи рачуна о одредбама које се односе на стање здравља, на године живота и на пол, Страна у сукобу у чијој се власти налазе заштићена лица поступаће према свима њима с истим обзирима, без икакве неповољне дискриминације, засноване нарочито на раси, вероисповести, или политичким убеђењима.

Ипак, Стране у сукобу могу предузимати, у односу на заштићена лица, мере контроле или безбедности које буду потребне с обзиром на ратно стање.

Забрана употребе заштићених лица за искључење места или области из војних операција

Члан 28.

Ни једно заштићено лице се не сме употребити да се због његовог присуства, извесна места или извесне области ставе изван војних операција.

Ко је одговоран за поступање према заштићеним лицима

Члан 29.

Страна у сукобу у чијој се власти налазе заштићена лица одговорна је за поступање које према њима примењују њени службеници, не дирајући тиме у одговорности појединаца до којих може доћи.

Обраћање Сили заштитници и организацијама за помоћ

Члан 30.

Заштићеним лицима пружиће се све олакшице да се обраћају Силама заштитницама, Међународном комитету црвеног крста, националним друштвима Црвеног крста (Црвеног полумесеца, Црвеног лава и сунца) земље у којој се налазе, као и свакој организацији која би им могла притећи у помоћ.

Власти ће тим разним организацијама дати у томе циљу све олакшице у границама које допуштају војне потребе или потребе безбедности.

Поред посета делегата Сила заштитница и Међународног комитета црвеног крста предвиђених чланом 143, Силе које држе заштићена лица или окупационе Силе олакшаће колико је год могуће посете које би заштићеним лицима желели да учине представници других установа чија је сврха да тим лицима указују духовну или материјалну помоћ.

Забрана принуде за добијање обавештења

Члан 31.

Никаква физичка нити морална принуда не може се вршити према заштићеним лицима, нарочито да би се од њих, или од трећих, добила обавештења.

Забрана мера које проузрокују истребљења и телесне патње

Члан 32.

Високе стране уговорнице се узајамно одричу предузимања свих мера које су у стању да проузрокују било телесне патње или истребљење азштићених лица која се налазе у њиховој власти. Та забрана обухвата не само убиство, мучење, телесне казне, осакаћења и медицинске или научне опите које не захтева лечење заштићеног лица, него и све остале суровости, било да их чине цивилни службеници или војна лица.

Лична одговорност

Забрана колективних казни, пљачке и репресалија

Члан 33.

Ниједно заштићено лице не може бити кажњено за дело које није лично извршило. Колективне казне су забрањене, као и све мере застрашивања или тероризма.

Пљачка је забрањена.

Забрањене су мере репресалија према заштићеним лицима и њиховој имовини.

Забрана узимања талаца

Члан 34.

Забрањено је узимање талаца.

Одељак II

СТРАНЦИ НА ТЕРИТОРИЈИ ЈЕДНЕ СТРАНЕ У СУКОБУ

Право напуштања територије

Члан 35.

Свако заштићено лице које жели да напусти територију у почетку или у току једног сукоба, имаће право да то учини, ако његов одлазак није противан националним интересима државе. На његово тражење да напусти територију решаваће се по редовном поступку и одлука ће се донети у најкраћем могућем року. Лице овлашћено да напусти територију може да се снабде новцем потребним за пут и да понесе собом разумну количину ствари и предмета за личну употребу.

Лица којима је одбијено давање дозволе да напусте територију имаће право да то одбијање у најкраћем року узме у поновно разматрање надлежан суд или надлежно административно тело, које у ту сврху установи Сила у чијој се власти налазе заштићена лица.

Ако то буде затражено, а у колико томе не стоје на путу разлози безбедности или заинтересовани не учине приговор, представницима Силе заштитнице ће се саопштити разлози зашто је лицима која су поднела молбу одбијено издавање дозволе да напусте територију као и, што је могуће брже, имена свих оних лица којима је одбијено издавање те дозволе.

Услови напуштања територије

Члан 36.

Одласци лица за која је добијено одобрење у смислу предњег члана обавиће се под условима који задовољавају захтеве безбедности, хигијене, здравља и исхране. Сви настали трошкови, почев од напуштања територије Силе к оја држи заштићено лице, падају на терет земље у коју оно одлази или, у случају бављења у неутралној земљи, на терет Силе чији је заштићено лице држављанин. Појединости у вези са овим премештањима утврдиће се, по потреби, посебним споразумима између заинтересованих Сила.

Од овога се изузимају посебни споразуми који могу бити закључени између Страна у сукобу по питању измене и репатрирања њихових држављана који су пали у руке непријатеља.

Странци у затвору

Поступање

Члан 37.

Са заштићеним лицима која се налазе у притвору или која издржавају казну лишења слободе, поступаће се, док су у затвору, човечно.

Та лица могу, чим буду ослобођена, да затраже да напусте територију, сагласно прописима претходних чланова.

Положај странаца који остану на територији

Члан 38.

Изузев специјалних мера које би могле бити предузете на основу ове конвенције, нарочито чланова 27. и 41, положај заштићених лица остаје, у начелу регулисан одредбама које се односе на поступање са странцима за време мира. У сваком случају, њима припадају следећа права:

- 1) она могу примати појединачне или колективне помоћи које им се упућују;
- 2) ако то захтева стање њиховога здравља, она ће бити лечена и добиће болничку негу у истом обиму у коме и држављани заинтересоване државе;
- 3) она могу да врше своје верске обреде и да примају духовне услуге свештеника своје вероисповести;
- 4) ако бораве у области која је нарочито изложена ратним опасностима њима се мора допустити да промене место боравка у истој мери у којој и држављанима заинтересоване државе.
- 5) деца млађа од петнаест година, бремените жене и мајке са децом млађом од седам година уживаће посебне повластице у истој мери у којој и држављани заинтересоване државе.

Средства за издржавање

Члан 39.

Заштићеним лицима која су, услед сукоба, изгубила своје уносно занимање омогућиће се да нађу плаћено запослење и она ће у томе циљу уживати, у границама обзира безбедности и одредаба члана 40, исте олакшице као и држављани Силе на чијој се територији налазе.

Ако једна Страна у сукобу стави неко заштићено лице под надзор који му онемогућава да себи обезбеди издржавање, нарочито кад то лице не може из разлога безбедности да нађе плаћено запослење под разумним условима, поменута Страна у сукобу ће узети на себе подмирење потреба тог лица и оних особа о којима се оно стара.

Заштићена лица могу, у сваком случају, да примају новчане помоћи од своје земље, од Силе заштитнице и од добротворних друштава наведених у члану 30.

Принудно запослење

Услови

Члан 40.

Заштићена лица могу се принуђавати на рад само у оној истој мери у којој и држављани Стране у сукобу на чијем се подручју заштићена лица налазе.

Ако су заштићена лица држављани непријатељске земље, она се могу принуђавати само на оне радове који су у нормалним приликама нужни да би се обезбедила исхрана, становање, одевање, превозење и здравље људи и који не стоје у непосредној вези с војним дејствима.

У случајевима поменутим у претходним ставовима, заштићена лица која се принуђавају на рад имају право на исте услове рада и на исте мере заштите као и домаћи радници, нарочито у погледу наднице, дужине радног времена, опреме претходне припреме и накнаде за несрећне случајеве при раду као и у погледу професионалних обољења.

У случају прекршаја горњих одредаба, заштићена лица су овлашћена да се послуже својим правом жалбе, сагласно члану 30.

Принудан боравак

Члан 41.

Ако Сила која држи заштићена лица сматра да остале мере контроле предвиђене овом конвенцијом нису довољне, најстрожије мере контроле које она има право предузети јесу упућивање на принудан боравак или интернирање, сагласно одредбама чланова 42. и 43.

Приликом примене одредаба другог става члана 39. на случај лица која су принуђена да напусте своје редовно место боравка на основу одлуке која их приморава на принудан боравак у неком другом месту, Сила која држи заштићена лица придржаваће се колико је год то могуће прописа који се односе на поступања с интернираним лицима (Одељак IV, Део III ове конвенције).

Кад долази до интернирања

Добровољно интернирање

Члан 42.

Интернирање или упућивање на принудан боравак заштићених лица може се наредити једино ако то апсолутно захтева безбедност Силе у чијој се власти та лица налазе.

Ако једно лице затражи, посредством представника Силе заштитнице, да буде добровољно интернирано и ако његов лични положај то захтева, Сила у чијој се власти оно налази поступиће по његовом тражењу.

Преиспитивање одлуке о интернирању и принудном бораваку

Члан 43.

Свако заштићено лице које је интернирано или упућено на принудан боравак има право да одлуку донесену у погледу њега у најкраћем року узме у поновно разматрање суд или надлежно административно тело, које ће у ту сврху установити Сила која држи то лице. Ако је интернирање или упућивање на принудан боравак остало на снази, суд односно административно тело ће повремено, а најмање два пута годишње, приступити испитивању случаја тога лица у циљу да се првобитна одлука измени у његову корист, ако околности то допуштају.

Уколико се заштићена лица томе не противе, сила која их држи саопштиће, што је могуће пре, Сили заштитници имена заштићених лица која су интернирана или упућена на принудан боравак, као и имена оних лица која су ослобођена интернације односно принудног боравка. Уз исто ограничење, Сили заштитници ће се исто тако што је брже могуће саопштити и одлуке судова односно административних тела наведених у првом ставу овог члана.

Положај избеглица

Члан 44.

При предузимању мера контроле предвиђених овом конвенцијом, Сила која држи заштићена лица неће са избеглицама које стварно не уживају заштиту ни једне владе поступати као са странцима непријатељским држављанима једино из разлога што оне правно припадају једној непријатељској држави.

Предавање странаца другој Сили

Члан 45.

Заштићена лица се не могу предавати некој Сили која није учесница у овој конвенцији.

Ова одредба ни на којиј начин не сме да представља препреку за повратак у домовину заштићених лица или за њихов повратак у земљу боравка после завршених непријељстава.

Сила која држи заштићена лица може их предавати некој сили учесници у Конвенцији једино пошто се Сила која држи та лица увери да Сила у питању жели и да је у стању да примењује Конвенцију. Пошто се заштићена лица на тај начин предаду, одговорност за примену Конвенције пада на Силу која је пристала да их прими за време за које су јој та лица поверена. Ипак, у случају да та Сила, по коме било важнијем питању, не примењује одредбе ове конвенције, Сила која је заштићена лица предала, дужна је, пошто је о томе обавести Сила заштитница, да предузме ефикасне мере за отклањање таквог стања, или да захтева да јој заштићена лица буду натраг враћена. По овоме захтеву се мора поступити.

Заштићено лице се ни у коме случају не може предати некој земљи где би се могло бојати прогона због својих политичких или верских убеђења.

Одредбе овог члана не представљају препреку за екстрадицију, на основу уговора о екстрадицији закључених пре започињања непријатељстава, заштићених лица која су окривљена за злочине из општег кривичног права.

Укидање свих мера ограничења

Члан 46.

Уколико нису раније укинуте, мере ограничења предузете према заштићеним лицима имају се оставити што је пре могуће после окончања непријатељстава.

Мере ограничења предузете према њиховој имовини укинуће се што је пре могуће после окончања непријатељстава, сагласно законодавству Силе која држи заштићена лица.

Одељак III

ОКУПИРАНЕ ТЕРИТОРИЈЕ

Неповредивост права заштићених лица

Члан 47.

Заштићена лица која се налазе на окупираној територији не могу се, ни у ком случају и ни на какав начин, лишити права из ове конвенције, било на основу ма какве промене која би се услед окупације догодила у установама или управи територије у питању, било споразумом закљученим између власти окупиране територије и окупирајуће Силе, као ни услед анексије коју би ова последња извршила над целом окупираном територијом или делом исте.

Посебни прописи за странце када напуштају територију

Члан 48.

Заштићена лица која нису држављани Силе чија је територија окупирана могу се користити правом да напусте територију под условом предвиђеним у члану 35, а одлуке о томе ће се донети према поступку који ће окупирајућа Сила установити сагласно томе члану.

Забрана депортације, пресељења и евакуације

Изузеци

Члан 49.

Принудна пресељавања, масовна или појединачна, као и прогонства заштићених лица изван окупиране територије на територију окупирајуће Силе или на територију које било друге државе, окупиране или не, забрањена су, без обзира на разлог.

Ипак, окупирајућа Сила може да приступи потпуној или делимичној евакуацији одређене окупиране области ако то захтевају безбедност становништва или императивни војни разлози. Такве евакуације могу собом да повуку пресељење заштићених лица само у унутрашњост окупиране територије, изузев у случају материјалне немогућности. Становништво које је на тај начин евакуисано има бити враћено у своје домови чим непријатељства на томе подручју престану.

Приступајући тим пресељењима или тим евакуацијама, окупирајућа Сила је дужна постарати се, у највећој могућој мери, да заштићена лица буду пристојно смештена, да се пресељења

изврше под задовољавајућим условима у погледу здравља, хигијене, безбедности и исхране, као и да чланови једне исте породице не буду одвајани једни од других.

Сила заштитница има се обавестити о пресељењима и евакуацијама чим до њих дође.

Окупирајућа Сила не сме да задржава заштићена лица у области која је нарочито изложена ратним опасностима, изузев ако то захтева безбедност становништва или императивни војни разлози.

Окупирајућа Сила не сме да приступи депортовању нити пресељењу извесног дела свог сопственог грађанског становништва на територију коју је окупирала.

Брига и старање о деци

Члан 50.

Окупирајућа Сила ће олакшавати, уз сарадњу домаћих и месних власти, правилан рад установа намењених збрињавању и васпитању деце.

Она ће предузети све потребне мере да се олакша идентификовање деце и уписивање у протокол имена њихових родитеља. Она не сме ни у ком случају приступати измени њиховог личног статуса нити их узимати у формације или организације које су њој потчињене.

Ако домаће установе то нису у стању да учине, окупирајућа Сила биће дужна да предузме мере у циљу обезбеђења издржавања и образовања деце која су услед рата остала без родитеља или су одвојена од својих родитеља, по могућству од стране лица њихове народности, језика и вероисповести, уколико та деца немају неког блиског рођака или пријатеља који би се о њима старао.

Посебном одељку Бироа за обавештења установљеног на основу одредаба члана 136. ставиће се у дужност да предузме све потребне мере ради утврђивања истоветности деце чија је истоветност (идентитет) неизвесна. Подаци који се евентуално буду добили о њиховом оцу или мајци или о другим блиским рођацима увек ће се забележити.

Окупирајућа Сила не сме да спречава примену мера погодности усвојених, пре окупације, у корист деце млађе од петнаест година, бременитих жена и мајки с децом млађом од седам година, у колико су у питању храна, лекарска нега и заштита против последица рата.

[1] Службени лист ФНРЈ бр. 24/50

Забрана принуђивања и пропаганде ради служења у оружаним снагама

Услови и врсте принудног рада

Члан 51.

Окупирајућа Сила не сме да принуђава заштићена лица да служе у њеним оружаним или помоћним снагама. Забрањен је сваки притисак или пропаганда којима је сврха добровољно приступање тим снагама.

Она сме да принуђава на рад заштићена лица само ако су старија од осамнаест година; и то само за радове који су неопходни ради подмирења потреба окупационе војске или за службе од јавног интереса, или за исхрану, становање, одевање, саобраћај или за здравље становништва окупиране земље. Заштићена лица се не смеју принуђавати ни на какав рад који

би их обавезивао да учествују у својним дејствима. Окупирајућа Сила не сме принуђавати заштићена лица да силом осигуравају безбедност постројења у којима обављају принудан рад.

Рад се сме обављати само у унутрашњости окупиране територије где се налазе лица која се упућују на радове. Свако такво лице ће се, у границама могућности, задржати у свом редовном месту запослења. За рад се има дати правилна накнада и он се има ускладити са телесним и умним способностима радника. Законодавство које се налази на снази у окупираној земљи, а које се односи на услове рада и на мере заштите, нарочито у погледу наднице, дужине радног времена, опреме, претходне припреме и накнаде штете за несрећне случајеве при раду и за професионална обољења, примењиваће се и на заштићена лица која се налазе на радовима о којима је реч у овоме члану.

Реквизиције радне снаге не смеју ни у ком случају довести до мобилизације радника у неку организацију војног или полувојног карактера.

Неометано право радника на обраћање Сили заштитници

Забрана изазивања беспослице ради врбовања

Члан 52.

Никакав уговор, споразум или пропис не могу повредити право ни једног радника, био он на добровољном или принудном раду и без обзира где се налази, да се обраћа представницима Силе заштитнице у циљу тражења њене интервенције.

Забрањена је свака мера којој је сврха да изазове незапосленост или да ограничи могућности запослења радника са окупиране територије, а у циљу да се они наведу да раде за окупирајућу силу.

Забрана уништавања добара

Изузетак

Члан 53.

Окупирајућој Сили је забрањено да уништава покретна и непокретна добра која појединачно или заједнички припадају приватним лицима, држави или јавним телима, друштвеним организацијама или задругама, изузев у случајевима у којима би та уништења била апсолутно неопходна ради извођења војних дејстава.

Правни положај јавних службеника и судија

Члан 54.

Окупирајућој Сили је забрањено да мења правни положај службеника или судија на окупираној територији или да према њима предузима санкције или какве било мере принуде или дискриминације зато што би се они из разлога савести уздржали од вршења својих дужности.

Ова последња забрана не представља препреку за примену другог става члана 51. Њоме не дира у право окупирајуће Силе да уклони јавне службенике са њихове дужности.

Храна и лекови: обезбеђење снабдевања и реквизиција

Члан 55.

Колико јој год то средства допуштају, окупирајућа Сила је дужна да обезбеди снабдевање становништва животним намирницама и лекарским потребама; она је нарочито дужна да увезе животне намирнице, медицински материјал и све остале потребне предмете кад извори на окупираној територији нису довољни.

Окупирајућа Сила не сме да приступи реквизицији животних намирница, лекарија и медицинског материјала који се налази на окупираној територији осим за потребе окупационих снага и управљајућег особља; она ће водити рачуна о потребама грађанског становништва. У колико одредбама осталих међународних конвенција није друкчије прописано, окупирајућа Сила је дужна предузети потребне мере да свака реквизиција буде исплаћена по својој правој вредности.

Силе заштитнице могу, у свако доба, несметано да проверавају стање снабдевања у намирницама и лековима на окупираним територијама, изузев у случају привремених ограничења која би наметнуле неизбежне војне потребе.

Обезбеђење јавног здравља и хигијене

Члан 56.

Окупирајућа Сила је дужна да свим средствима којима располаже а у сарадњи с домаћим и месним властима обезбеди и одржи на окупираној територији медицинске и болничке установе и службе, као и јавно здравље и хигијену, нарочито путем доношења и примењивања потребних профилактичких мера и мера предохране у циљу сузбијања ширења заразних болести и епидемија. Медицинском особљу свих категорија мора се допустити да врши своју дужност.

Ако се на окупираној територији установе нове болнице и ако ту надлежни органи окупиране државе више не функционишу, окупационе власти ће приступити, ако је потребно, признању предвиђеном у члану 18. У сличним приликама, окупаторске власти морају на исти начин приступити и признању болничког особља и особља запосленог на болничким превозним средствима сходно одредбама члана 20. и 21.

При доношењу здравствених и хигијенских мера, као и при њиховом увођењу у живот, окупирајућа Сила ће водити рачуна о захтевима морала и етике становништва на окупираној територији.

Реквизиција болница

Ограничења

Члан 57.

Окупирајућа Сила може да изврши реквизицију грађанских болница само привремено и само у случају хитне потребе, да би се у њима неговали рањени и болесни војници, и под условом да се благовремено предузму одговарајуће мере за обезбеђење неге и лечења болесника из тих болница и за задовољење потреба грађанског становништва.

Материјал и залихе грађанских болница не могу бити предмет реквизиције, докле год су нужни за подмирење потреба грађанског становништва.

Верске потребе

Члан 58.

Окупирајућа сила мора допустити свештеницима вероисповести да указују духовну помоћ својим једноверницима.

Она иста тако мора примати пошиљке са књигама и предметима нужним за подмирење верских потреба и олакшавати њихову расподелу на окупираној територији.

Колективна помоћ становништву

Члан 59.

Кад је становништво окупиране територије или једног њеног дела недовољно снабдевено, окупирајућа Сила прихватиће акције помоћи која се пружа у корист тог становништва и олакшаваће те акције свим средствима која јој стоје на расположењу.

Те акције, које могу предузимати било државе, било хуманитарне непристрасне организације, као што је Међународни комитет Црвеног крста, састојаће се нарочито у слању животних намирница, медицинских потреба и одеће.

Све државе уговорнице дужне су да допусте слободан пролаз тим пошиљкама и да обезбеде њихову заштиту.

Сила која допушта слободан пролаз пошиљкама намењеним територији коју је окупирала једна противничка Страна учесница у сукобу, има ипак право да проверава пошиљке, да регулише њихов пролаз по утврђеном возном реду и по одређеним путевима, као и да од Силе заштитнице добије довољно уверење да су те пошиљке намењене помагању потребитог становништва, и да се не употребљавају на корист окупирајуће Силе.

Помоћ и обавезе окупатора за снабдевање

Члан 60.

Послана помоћ ниуколико не ослобођава окупирајућу Силу одговорности које за њу проистичу из чланова 55, 56. и 59. Она не сме ни на који начин да одврати пошиљке помићи од намене која им је одређена, изузев у случајевима неодложне потребе, у интересу становништва окупиране територије и по пристанку Силе заштитнице.

Расподела колективних пошиљки

Олакшице

Члан 61.

Расподела пошиљака помоћи поменутих у претходним члановима има се вршити уз сарадњу и под надзором Силе заштитнице. Та дужност може се такође пренети на основу споразума између окупирајуће Силе и Силе заштитнице, на неку неутралну државу, на Међународни комитет црвеног крста или на сваку другу непристрасну хуманитарну организацију.

На те пошиљке помоћи неће се наплаћивати никаква дажбина, пореза нити такса на окупираној територији, осим ако је то наплаћивање нужно у интересу привреде те територије. Окупирајућа Сила дужна је да олакша брзу расподелу тих пошиљки.

Све Стране уговорнице ће се постарати да допусте бесплатан пролаз и преовз тих пошиљака помоћи намењених окупираним територијама.

Пошиљке појединцима

Члан 62.

Уколико томе не стоје на путу одсудни разлози безбедности, заштићена лица која се налазе на окупираној територији имају право да примају појединачне пошиљке помоћи које им се упућују.

Наставак рада Црвеног крста и других организација за помоћ

Члан 63.

Уколико нису у питању привремене мере које би изузетно наметнули неодложни разлози безбедности окупирајуће Силе:

а) призната домаћа друштва Црвеног крста (Црвеног полумесеца, Црвеног лава и сунца) моћи ће да наставе свој рад у складу с начелима Црвеног крста како су их одредиле Међународне конференције црвеног крста. Потребно је да и остала друштва за пружање помоћи могу да наставе свој хуманитарни рад под сличним условима;

б) окупирајућа Сила нема право захтевати никакву измену у особљу и устројству тих друштава која би могла нанети штете горе поменутом раду.

Иста начела ће се примењивати и на рад и на особље специјалних организација невојног карактера, које већ постоје или које би биле створене у циљу обезбеђења услова опстанка грађанског становништва путем одржавања основних служби јавне користи, расподеле помоћи и организације за спасавање.

Кривично законодавство

Члан 64

Кривично законодавство окупиране територије остаје на снази, у колико га не буде укинула или обуставила окупирајућа сила ако то законодавство представља опасност по безбедност те Силе или препреку за примену ове конвенције. С обзиром на ову околност и с обзиром на потребу да се обезбеди успешно вршење правде, судови на окупираној територији ће наставити рад по свим делима која предвиђа то законодавство.

Ипак, окупирајућа сила има право да становништво окупиране територије стави под одредбе које су неопходне да би она могла извршавати своје обавезе које проистичу из ове конвенције, и обезбедити редовну управу том територијом као и безбедност било окупирајуће Силе, било чланова и имовине окупационих снага или окупационе управе, као и установа и саобраћајних лица која она искоришћава.

Казнене одредбе; објављивање и забрана повратног дејства

Члан 65.

Казнене одредбе које изда окупирајућа Сила не могу ступити на снагу пре него што буду објављене и саопштене становништву, на његовом језику. Те одредбе не могу имати повратно дејство.

Надлежни судови

Члан 66.

Окупирајућа Сила има право, у случају прекршаја кривичних прописа које је она донела и који су у складу с општим начелима права, нарочито у погледу начела сразмерности казне. Они морају водити рачуна о чињеници да оптужени није држављанин окупирајуће Силе.

Примена казни;

Смртна казна

Члан 68.

Кад једно заштићено лице изврши дело једино у намери да нашкоди окупирајућој Сили, али кад то дело не наноси повреду животу или телесном интегритету припадника окупационих снага или окупационе управе, кад не проузрокује озбиљну колективну опасност и не наноси тешку повреду имовине окупационих снага или окупационе управе или постројења којима се оне служе, то лице се може казнити интернирањем или простим затвором, под условом да трајање те интернације односно тога затвора буде сразмерно тежини учињеног дела. Поред тога, интернација или затвор предсављаће за таква дела једину меру лишења слободе која може бити предузета према заштићеним лицима. Судови предвиђени у члану 66. ове конвенције могу слободно казну затвора да претворе у меру интернирања истог трајања.

Кривичне одредбе које донесе окупирајућа Сила сагласно члановима 64. и 65. могу предвиђати смртну казну за заштићена лица једино у случајевима кад су ова извршила дела шпијунаже, дела тешке саботаже војних постројења окупирајуће Силе или умишљајна дела која су проузроковала смрт једног или више лица и под условом да законодавство окупиране територије, које је било на снази пре почетка окупације, предвиђа смртну казну у таквим случајевима.

Смртна казна се против заштићеног лица може изрећи само ако је пажња суда била нарочито обраћена на чињеницу да оптужени није држављанин окупирајуће Силе, и да као такав није према њој везан никаквом обавезом верности.

Смртна казна се ни у коме случају не може изрећи против заштићеног лица које је у тренутку извршења дела било млађе од осамнаест година.

Урачунавање притвора у казну

Члан 69.

Време проведено у притвору има се у сваком случају урачунати у казну затвора на коју би заштићено лице које је окривљено могло бити осуђено.

Дела учињена пре окупације

Члан 70.

Окупирајућа Сила не може заштићена лица да хапси, прогони нити осуђује за дела која су та лица извршила или за мишљења која су изражавала пре окупације или за време њеног привременог прекида, уколико нису у питању повреде ратних закона и обичаја.

Држављани окупирајуће Силе који су, пре почетка сукоба, потражили прибежишта на окупираној територији могу бити хапшени, прогоњени, осуђивани или слати у прогонство ван окупиране територије, једино за дела извршена после отпочињања непријатељстава или за кривична дела општег права извршена пре отпочињања непријатељстава која би, према праву државе чија је територија окупирана, оправдавала екстрадицију и у мирно доба.

Кривични поступак

Члан 71.

Надлежни судови окупирајуће Силе не могу изрећи ниједну осуду којој није претходило уредно суђење.

Свако оптужено лице које окупирајућа Сила судски прогони мора се без одлагања обавестити, писменим путем, на језику који разуме, о појединостима оптужбе које му се стављају на терет, и његова ствар биће ислеђена у најкраћем могућем року. Сила заштитница ће се обавестити о свакој оптужби коју окупирајућа Сила подигне против заштићених лица кад главне тачке оптужбе могу повући смртну казну или казну затвора од две или више година; она има права да се у свако доба обавештава о току поступка. Поред тога Сила заштитница има право да, на своје тражење, добије све податке у вези с тим поступцима као и о сваком другом судском гоњењу које окупирајућа Сила предузме против заштићених лица.

Нотификација Сили заштитници, како је предвиђена у другом ставу овог члана, мора се извршити одмах, и Сили заштитници има стићи у сваком случају три недеље пре дана првог претреса. Ако на отварању претреса није поднет доказ да је по одредбама овог члана у свему поступљено, претрес се не може одржати. Нотификација треба да садржи нарочито следеће појединости:

- а) податке о личности оптуженог;
- б) место боравка или притвора;
- ц) опис дела оптужбе (с навођењем кривичних прописа на којима се заснивају);
- д) означавање суда коме је стављено у дужност да суди по предмету;
- е) место и датум првог претреса.

Право оптуженог на одбрану

Члан 72.

Сваки оптужени има право да се послужи доказним средствима потребним за своју одбрану и, нарочито, да се позове на сведоке. Он има право на помоћ стручног браниоца којег сам изабере, који га може слободно посвећивати и који ће добити потребне олакшице ради припремања своје одбране.

Ако оптужени није изабрао браниоца, браниоца ће му обезбедити Сила заштитница. Ако оптужени има да одговара због неке тешке оптужбе а нема Силе заштитнице, браниоца ће му обезбедити окупирајућа Сила, у колико на то пристане оптужени.

Сваком оптуженом ће се, ако се он тога својевољно не одрекне, налазити на услузи тумач како за време истраге тако и за време претреса пред судом. Он у сваком тренутку може одбацити тумача и тражити његову замену.

Права жалбе

Члан 73.

Сваки оптужени има право да се користи правним средствима предвиђеним законодавством које примењује суд. Он се мора у потпуности обавестити о својим правима на употребу правних средстава, као и о прописаним роковима у којима се она имају употребити.

Кривични поступак предвиђен у овом одељку сходно ће се примењивати и на жалбе. Ако законодавство које примењује суд не предвиђа могућност призива, оптужени ће имати право да се жали против пресуде и осуде пред надлежним органом окупирајуће Силе.

Сила заштитница у кривичном поступку

Члан 74.

Представници Силе заштитнице имају право да присуствују претресу пред сваким судом који суди неком заштићеном лицу, осим ако претрес, изузетно, мора да се обавља у тајности у интересу безбедности окупирајуће Силе; ова ће онда о томе обавестити Силу заштитницу. Сили заштитници се мора послати обавештење са назначењем места и датума отварања претреса.

Све донете пресуде којима се изриче смртна казна или затвор од две године и дуже, саопштиће се Сили заштитници, уз навођење разлога и што је брже могуће; саопштење мора да садржи напомену о нотификацији извршеној сагласно члану 71. и, у случају да пресуда изриче казну лишења слободе, назначење места где ће се казна издржавати. Остале пресуде биће унете у судске записнике и представници Силе заштитнице их могу разматрати. У случајевима осуде на смрт или на казну лишења слободе од две године или више, рокови за подношење правних средстава почињу тећи тек од тренутка кад Сила заштитница прими обавештење о пресуди.

Смртна казна: помиловање, услови извршења

Члан 75.

Лица осуђена на смрт не могу ни у коме случају бити лишена права да траже помиловање.

Ни једна смртна казна не сме се извршити пре него што протекне рок од најмање шест месеци рачунајући од тренутка кад је Сила заштитница примила саопштење о коначној пресуди којом се потврђује та осуда на смрт или о одлуци којом се одбија помиловање.

Овај рок од шест месеци може се скратити у појединим тачно одређеним случајевима, кад из тешких и критичних околности произилази да је безбедност окупирајуће Силе или њених оружаних снага изложена организованој опасности; Сили заштитници се увек мора упутити обавештење о томе скраћењу рока, и њој ће се увек оставити могућност да надлежним окупационим властима благовремено преда своје представке у вези с тим смртним пресудама.

Поступање према затвореницима

Члан 76.

Окривљена заштићена лица издржаваће притвор у окупираној земљи, а ако су осуђена она ће у њој издржавати и своју казну. Она ће по могућности бити одвојена од осталих затвореника и уживаће такве услове исхране и хигијене који су довољни да се одрже у добром здравственом стању и који у најмању руку одговарају режиму казних завода окупиране земље.

Она ће добијати лекарску негу коју захтева стање њиховог здравља.

Она исто тако имају право да примају духовну помоћ коју затраже.

Жене ће бити смештене у посебне просторије и стављене под непосредан надзор жена.

Водиће се рачуна о посебном режиму предвиђеном за малолетнике.

Заштићена лица која се налазе у затвору имају право да примају посете делегата Силе заштитнице и Међународног комитета црвеног крста, сагласно одредбама члана 143.

Поред тога, она имају право да примају бар један пакет помоћи месечно.

Предаја затвореника по престанку окупације

Члан 77.

Заштићена лица оптужена или осуђена од стране судова на окупираној територији имају се, по завршетку окупације, предати властима ослобођене територије, заједно са списима који се на њих односе.

Принудни боравак и интернирање; право жалбе

Члан 78.

Ако окупирајућа Сила сматра за нужно, из неопходних разлога безбедности, да предузме мере сигурности у односу на заштићена лица, она у крајњем случају има права да им одреди принудан боравак или да приступи њиховом интернирању.

Одлуке о принудном боравку односно о интернирању морају се донети по редовном поступку који ће прописати окупирајућа Сила, сагласно одредбама ове конвенције. Тај поступак мора предвиђати право жалбе у корист заинтересованих. По тој жалби одлука се има донети у најкраћем могућем року. Ако одлуке остану на снази, оне ће бити предмет повремених поновних испитивања, по могућству сваких шест месеци, о чему ће се старати надлежно тело које ће у ту сврху установити речена Сила.

Заштићена лица упућена на принудан боравак и принуђена услед тога да напусте своје место сталног становања користиће се без икаквог ограничења одредбама члана 39. ове конвенције.

Одељак IV

ПРАВИЛА О ПОСТУПАЊУ СА ИНТЕРНИРАНИМ ЛИЦИМА

Глава I

Опште одредбе

Услови интернирања

Члан 79.

Стране у сукобу могу интернирати заштићена лица само у сагласности с прописима чланова 41, 42, 42, 68. и 78.

Грађанска способност

Члан 80.

Интернирана лица задржавају своју пуну грађанску способност и врше права која из ње проистичу у мери која одговара њиховом положају интернираних лица.

Издржавање и лекарска нега

Члан 81.

Стране у сукобу које држе у интернацији заштићена лица обавезне су да их бесплатно издржавају и да им исто тако указују и лекарску негу коју захтева стање њиховог здравља.

Није допуштено никакво одбијање од плата, надница или потраживања интернираних лица у циљу наплате тих трошкова.

Сила која држи интернирана лица дужна је да се стара о издржавању особа које су на терету интернираних, ако те особе немају довољно средстава за живот или су неспособне да саме себе издржавају.

Груписање интернирана Породични живот

Члан 82.

Сила која држи интернирана лица груписаће их у границама могућности према њиховој народности, језику и обичајима. Интернирана лица која су џрављани исте земље не могу се одвајати једна од других само зато што говоре различитим језицима.

За све време трајања интернације, чланови исте породице, а нарочито родитељи и деца, имају да буду окупљени у истом месту интернирања, изузев случајева где би потребе рада, здравствени разлози, или примена одредаба предвиђених у глави ИХ овога одељка наметали потребу привременог одвајања. Интернирана лица могу захтевати да њихова деца, која су остала у слободи без родитељског надзора буду интернирана заједно с њим.а

Интернирани чланови исте породице имају се у највећој могућој мери сместити у истим просторијама и одвојено од осталих интернираних лица; њима се исто тако морају пружити потребне олакшице за вођење породичног живота.

Глава II

Места интернирања

Места и услови интернације

Означавање логора

Члан 83.

Сила која држи интернирана лица не сме одређивати места интернирања на подручјима која су нарочито изложена ратним опасностима.

Сила која држи интернирана лица дужна је саопштити непријатељским силама, посредством Сила заштитница, све корисне податке о географском положају места интернирања.

Кад год то допуштају војни разлози логори за интернирање ће се обележавати словима ИЦ постављеним тако да се преко дана могу јасно видети из ваздуха; ипак, заинтересоване силе могу се споразумети и о другом начину обележавања. На тај се начин не сме обележавати ниједно друго место осим логора за интернирање.

Смештај интернираца у засебне логоре

Члан 84.

Интернирана лица морају бити смештена одвојено и њима се мора управљати одвојено од ратних заробљеника и лица лишених слободе из сваког другог разлога.

Услови смештаја

Члан 85.

Сила која држи интернирана лица дужна је да предузме све потребне и могуће мере како би заштићена лица, још од почетка своје интернације, била смештена у зграде односно логоре који испуњавају све хигијеске и здравствене услове и обезбеђују успешну заштиту против суровости климе и последица рата. Места интернирања се ни у ком случају не смеју налазити у нездравим областима нити у областима чија је клима опасна по интернирана лица. У свим случајевима у којима би она привремено била интернирана у некој нездравој области, или области чија је клима опасна по здравље, заштићена лица се морају преселити чим то околности допусте на неко место за интернирање где не постоји бојазан од опасности те врсте.

Просторије морају бити потпуно обезбеђене од влаге, довољно загрејане и осветљене, нарочито између сумрака и времена кад се гаси светлост. Спаваонице морају бити довољно простране и довољно проветрене, интернираним лицима ће стајати на располагању пристојна постељина и покривачи у довољном броју, при чему ће се водити рачуна о клими и о годинама, о полу и о здравственом стању интернираних лица.

Интернираним лицима ће дању и ноћу стајати на располагању санитарни уређаји који одговарају хигијенским захтевима и који ће се одржавати у сталном стању чистоће. Они ће бити снабдевени довољним количинама воде и сапуна за свакодневну негу телесне чистоће и за прање рубља; у ту сврху ће им се доделити потребни уређаји и олакшице. Поред осталог, ставиће им се на располагање тушеви и купатила. Даће им се потребно време за хигијенску негу и одржавање чистоће.

Кад год буде било потребно, као изузетна и привремена мера, да се интерниране жене које не припадају једној породичној заједци сместе у исто место за интернирање у које и мушкарци, њима се обавезно морају обезбедити одвојене спаваонице и посебни санитарни уређаји.

Просторија за верске обреде

Члан 86.

Сила која држи интернирана лица дужна је ставити на располагање интернираним лицима, без обзира којој вероисповести припадају, погодне просторије за вршење њихових верских обреда.

Кантине

Члан 87.

Уколико интернираним лицима не стоје на располагању друге сличне олакшице, у свим местима интернирања отвориће се кантине, како би та лица имала могућности да набављају, по ценама које ни у ком случају не смеју прећи месне трговачке цене, животне намирнице и предмете свакодневне употребе који су у стању да повећају њихово лично благостање и личну угодност, подразумевајући ту и сапун и дуван.

Добит од кантина ће се уплаћивати у корист посебног фонда за помоћ који ће се створити у сваком месту интернирања и којим ће се управљати на корист интернираних лица у томе месту интернирања. Одбор интернираних лица, предвиђен у члану 102, имаће право контроле над управљањем кантинама и над вођењем тог фонда.

Кад се једно место интернирања распусти, вишак потраживања фонда за помоћ ће се пренети на фонд за помоћ неког другог места интернирања за интернирана лица истог држављанства или, ако таквог места нема, на централни фонд за помоћ којим ће се управљати на корист свих интернираних лица која остају у власти исте Силе. У случају општег ослобођења, та добит остаје на чување код Силе у чијој су се власти заштићена лица налазила, уколико се не закључи друкчији споразум између заинтересованих Сила.

Безбедност интернираца

Члан 88.

У свим местима интернирања која су изложена бомбардовањима из ваздуха и другим ратним опасностима, подићи ће се одговарајућа склоништа и у довољном броју како би се осигурала потребна заштита. У случају узбуне, интернираним лицима треба омогућити да што је могуће брже уђу у склоништа, изузев оних међу којима учествују у заштити својих логора против тих опасности. Свака заштитна мера која буде предузета у корист становништва примениће се исто тако и на њих.

У местима интернирања морају се предузети и све потребне мере предострожности против опасности од пожара.

Глава III

Исхрана и одевање

Исхрана

Члан 89.

Свакодневни оброк мора бити довољан по количини, каквоћи и разноврсности да интернираним лицима обезбеди добро здравствено стање и избегне поремећаје у исхрани; повешће се исто тако рачуна и о начину исхране на који су интернирана лица навикла.

Интернираним лицима ће се, поред тога, пружити могућност да сама зготовљују додатке у исхрани којима буду располагали.

Њима ће се обезбедити пијаћа вода у довољној количини. Употреба дувана је допуштена.

Радницима ће се давати додаток у храни сразмеран природи посла који врше.

Бременитим женама и породилјама, као и деци млађој од 15 година, даваће се додаци у храни сразмерни њиховим физичким потребама.

Одевање

Члан 90.

Интернираним лицима се у тренутку њиховог затварања имају пружити све олакшице како би се снабдела оделом, обућом и преобуком у тренутку њиховог затварања, а има им се омогућити да те ствари и доцније набављају, ако буде потребно. Ако интернирана лица немају довољно одела, с обзиром на климу, и нису у стању да га набаве, даће им га бесплатно Сила у чијој се власти налазе.

Одело којим Сила која држи интернирана лица снабде та лица, и спољне ознаке које она евентуално стави на њихова одела, не смеју имати понижавајући карактер нити их излагати подсмеху.

Радницима се има дати одговарајуће радничко одело, подразумевајући ту и потребна заштитна одела, где год то природа посла захтева.

Глава IV

Хигијена и лекарска нега

Лекарска нега Болнице

Члан 91.

Свако место интернирања имаће одговарајућу амбуланту која ће се налазити под управом стручног лекара, и у којој ће интернирана лица добијати потребну негу као и посебан режим исхране. За болеснике оболеле од заразних или душевних болести одредиће се просторије за изоловање.

Породилје и интернирана лица тешко оболела, или чије стање захтевају специјално лечење, хирушку интервенцију или смештај у болницу, морају се примити у сваку стручну установу да се у њој лече, а нега коју у њој добијају не сме бити слабија од неге која се указује осталом становништву.

Интернирана лица лечиће првенствено лекарско особље њихове народности.

Интернирана лица се не смеју спречавати да изиђу пред лекарске власти ради прегледа. Лекарске власти Силе која држи интернирана лица издаће сваком леченом интернираном лицу, на његов захтев, службену изјаву са назначењем природе његове болести или његових рана, трајања лечења и указане неге. Препис ове изјаве има се послати Централној агенцији предвиђеној у члану 140.

Лечење, као и давање свих направа потребних за одржавање интернираних лица у добром здравственом стању; нарочито протеза, зубних и других, и наочара, врши се бесплатно.

Здравствени контролни преглед

Члан 92.

Лекарске инспекције интернираних лица вршиће се најмање једанпут месечно. Њихов ће циљ бити нарочито да контролишу опште здравствено стање, исхрану и чистоћу, као и да откривају заразне болести, поглавито туберкулозу, полне болести и маларију. Оне ће нарочито обухватити контролisanje тежине сваког интернираног лица, и, најмање једанпут годишње, радиоскопски преглед.

Глава V

Вера, интелектуалне и физичке делатности

Исповедање вере

Члан 93.

Интернираним лицима ће се оставити најшире могућности за обављање њихових верских дужности, подразумевајући ту и присуствовање њиховом богослужењу, под условом да се придржавају постојећих дисциплинских мера прописаних од власти која их држи.

Интернирана лица која су свештеници одређене вероисповести, овлашћена су да међу једноверницима у потпуности врше свој свештенички позив. У том циљу, Сила која држи интернирана лица постараће се да они на правилан начин буду распоређени између разних места интернирања где се налазе интернирана лица која говоре истим језиком и која припадају истој вероисповести. Ако их нема у довољном броју, она ће им пружити потребне олакшице, између осталог превозна средства, да би могли прелазити из једног места интернирања у друго и овлаштиће их да посећују интернирана лица која се налазе по болницама. Свештеници

појединих вероисповести уживаће, за радње у вези са својим свештеничким позивом, слободу преписке с верским властима земље у чијој се власти налазе и, у границама могућности, са међународним верским организацијама своје вероисповести. Та се преписка неће сматрати као део контингента о коме је реч у члану 107, али ће потпадати под одредбе члана 112.

Кад интернираним лицима не стоје на располагању услуге свештеника њихове вероисповести или кад ових нема у довољном броју, месна верска власт исте вероисповести може да одреди, у споразуму са Силом која држи интернирана лица, свештеника исте вероисповести којој припадају и интернирана лица, или у случају где је то могуће са гледишта односне вероисповести, свештеника њој блиске вероисповести или спремно световно лице. Ово последње ће уживати повластице које собом повлачи дужност чије је вршење узело на себе. Тако означена лица дужна су да се управљају по свим прописима донетим од стране Силе која држи интернирана лица, у интересу дисциплине и безбедности.

Разнода, студирање, спорт

Члан 94.

Сила која држи интернирана лица даваће подстицаја интелектуалним, васпитним, рекреационим и спортским делатностима интернираних лица, остављајући им слободу да у њима учествују или не учествују; она ће предузимати потребне мере да осигура вршење тих делатности и стављаће им нарочито на располагање одговарајуће просторије.

Интернираним лицима пружиће се све могуће олакшице како би она могла да наставе своје студије или да започну нове. Деци и омладини морају да се обезбеди учење они ће моћи да похађају школе било у самим местима интернирања, било изван њих.

Интернираним лицима мора се пружити могућност да се одају телесним вежбама, да учествују у спортовима и у играма на свежем ваздуху. У ту сврху обезбедиће се у свим местима интернирања довољно слободног простора. За децу и за омладину морају се одредити нарочити простори.

Услови рада

Члан 95.

Сила која држи интернирана лица може их употребљавати као раднике једино ако то она желе. Забрањено је у сваком случају: запослење које би, наметнуто неком заштићеном интернираном лицу, представљало повреду чланова 40. и 51. ове конвенције, као и употребљавање за радове понижавајућег карактера.

По истеку радног периода од шест недеља, интернирана лица могу у сваком тренутку отказати даљи рад путем претходног осмодневног отказа.

Ове одредбе не ометају право Силе која држи заштићена лица да принуди интерниране лекаре, дентисте или остало санитетско особље да врше свој позив у корист лица с којима су интернирани; да употреби интернирана лица за административне послове и за одржавање места интернирања; да тим лицима ставља у дужност вршење кухињских и осталих домаћих послова; најзад да их употребљава за радове који су намењени заштити интернираних лица против бомбардовања из ваздуха, или других ратних опасности. Међутим, ниједно интернирано лице не може се натерати да ради послове за које га службени лекар огласи физички неспособним.

Сила која држи интернирана лица прима на себе пуну одговорност за све услове рада, за лекарску негу, за исплату надница и за накнаду штете настале услед несрећних случајева при раду и услед професионалних обољења. Услови рада као и накнада штете за несрећне случајеве при раду и за професионална обољења имају бити у складу с домаћим законодавством и обичајима; они ни у ком случају не смеју бити неповољнији од услова који се

примењују на рад исте врсте у истој области. Наднице се имају одредити на правичан начин споразумом између Силе која држи интернирана лица, интернираних лица и, ако је такав случај посреди, других послодаваца, водећи при томе рачуна о обавези Силе која држи интернирана лица да бесплатно издржава интернирано лице и да му исто тако указује лекарску негу коју захтева стање његовог здравља. Интернирана лица која се стално употребљавају за радове наведене у трећем ставу имају право на правичну накнаду од стране Силе која их држи; услови рада и накнада за несрећне случајеве при раду и за професионална обољења не смеју бити мање повољни од услова који се примењују на рад исте врсте у истој области.

Радне јединице

Члан 96.

Све радне јединице издвојене из логора имају бити управо везане за неко место интернирања. Надлежни органи Силе која држи интернирана лица и командант тога места интернирања одговорни су за поштовање одредаба ове конвенције у радним јединицама издвојеним из логора. Командант ће водити уредан списак радних јединица издвојених из логора које се налазе под његовим заповедништвом и саопштаваће га делегатима Силе заштитнице, Међународног комитета црвеног крста и хуманитарних организација који буду посећивали места интернирања.

Глава VI

Лична имовина и финансијска средства

Ствари од вредности и предмети личне употребе

Члан 97.

Интернираним лицима се мора допустити да задрже своје ствари и предмете личне употребе. Новац, чекови, хартије од вредности, итд., као и ствари од вредности које им припадају, могу им се одузети само сагласно установљеном поступку. У томе случају ће им се издати потврда са свим потребним појединостима.

Новчани износи ће се одобрити рачуну сваког интернираног лица, на начин предвиђен у члану 98; они се не могу претворити у другу валуту, сем ако то захтева законодавство територије на којој је сопственик интерниран, или ако на то пристане интернирано лице.

Интернираним лицима се не могу одузети ствари које имају претежно личну или сентименталну вредност.

Интернирану жену може претресати само женска особа.

У тренутку свога ослобођења или репатрирања, интернирана лица примиће у новцу вишак потраживања са свога рачуна вођеног сагласно члану 98, као и све ствари, новац, чекове, хартије од вредности, итд. који су им били одузети за време интернирања, изузев ствари и вредности које Сила која држи интернирце мора да задржи на основу важећег законодавства. У случају кад неко добро, које припада одређеном интернираном лицу буде задржано на основу тога законодавства, заинтересованоме ће се о том издати потврда са свим потребним појединостима.

Породичне исправе и личне исправе које припадају интернираним лицима могу им се одузети само уз издавање признанице. Интернирана лица ни у једном тренутку не смеју бити без личне исправе. Ако такве немају, њима се морају издати посебне исправе које ће установити органи у чијој се власти заштићена лица налазе и које ће им замењивати личне исправе све до завршетка интернације.

Интернирана лица могу држати код себе изван износ у готовом новцу или у облику куповине бонова, како би била у стању да врше куповине.

Располагање новчаним средствима и рачун интернираца

Члан 98.

Свим интернираним лицима редовно ће се исплаћивати потпора како би могла куповати животне намирнице и предмете као што су дуван, ствари за личну негу, итд. Те потпоре се могу давати и у облику кредита или куповних бонова.

Поред тога, интернирана лица могу примати новчану помоћ од Силе чији су држављани, од Сила заштитница, од сваке организације која им притекне у помоћ или од својих породица као и приходе од своје имовине сагласно законодавству Силе која их држи. Висина тих новчаних помоћи које даје Сила чији су припадници интернирана лица има бити иста за сваку категорију интернираних (немоћни, болесни, бремените жене, итд) и њу та Сила не може одређивати нити сила која држи интернирана лица може ту помоћ распоређивати на основу дискриминације које забрањује члан 27 ове конвенције.

Сила која држи интернирана лица водиће за свако интернирано лице уредан рачун у чију ће корист уписивати све новчане помоћи поменуте у овом члану, наднице које је интернирано лице заслужило, као и новчане пошिल्ке које му буду упућене. У корист његовог рачуна исто ће се тако уписати и износи који су му одузети а којима би се могло располагати на основу важећег законодавства на територији на којој се интернирано лице налази. Њему ће се учинити свака олакшица која је у складу са законодавством важећим на дотичној територији да би послало новчану помоћ својој породици и лицима која од њега економски зависе. Оно има право да са својег рачуна подиже износе потребне за његове личне издатке, у границама које одреди Сила која га држи. Њему ће се у свако доба учинити одговарајуће олакшице у циљу раугледања свога рачуна или добијања извода из њега. Стање овога рачуна ће се, на захтев, доставити Сили заштитници и он ће пратити интернирано лице у случају његовог премештања.

Глава VII

Администрација и дисциплина

Управљање логором

Истицање текста Конвенције

Саопштвање прописа

Члан 99.

Свако место интернирања мора бити стављено под власт једног одговорног официра, изабраног међу редовним војним снагама, односно службеника из редова сталне грађанске администрације Силе у чијој се власти интернирана лица налазе. Официр односно службеник који командује местом интернирања мора имати, на званичном језику или на једном од званичних језика своје земље, текст ове конвенције и он ће бити одговоран за њену примену. Надзорно особље мора да познаје одредбе ове конвенције и прописе који имају за предмет њену примену.

Текст ове конвенције и текстови посебних споразума закључених сагласно овој конвенцији имају бити изложени у кругу места интернирања на језику који разумеју интернирана лица, или ће се налазити у рукама одбора интернираних лица.

Правилници, наређења, опомене и обавештења сваке природе морају се саопштити интернираним лицима и изложити у кругу места интернирања на језику који она разумеју.

Сва наређења и запосвети који се упућују појединачно интернираним лицима морају се исто тако издавати на језику који та лица разумеју.

Општи поредак

Члан 100.

Дисциплина у местима интернирања мора бити у складу с начелима човечности и не сме ни у ком случају садржавати прописе који принуђавају интернирана лица на телесни замор опасан по њихово здравље или на телесна и морална злостављања. Забрањено је тетовирање и стављање телесних знакова и белега у циљу идентификовања.

Нарочито су забрањена дуга стајања и прозивке, казнене телесне вежбе, извођење војних вежби и ограничавања у исхрани.

Жалбе и тужбе

Члан 101.

Интернирана лица имају право да властима које их држе подносе жалбе у погледу режима коме су потчињени.

Она исто тако имају, без ограничења, право да се обраћају, било посредством одбора интернираних лица било непосредно, ако то сматрају потребним, представницима Силе заштитнице, да би им указала на питања по којима имају да подносе жалбе у вези са режимом интернирања.

Те тужбе и жалбе морају се хитно даље достављати и у њих се не смеју уносити никакве измене. Чак и кад се нађе да су неосноване, оне не смеју дати повода неком кажњавању.

Одбори интернираних лица могу слати представницима Силе заштитнице повремене извештаје о стању у местима интернирања и о потребама интернираних лица.

Избор одбора интернираних лица

Члан 102.

У сваком месту интернирања, интернирана лица ће бирати слободно и тајним гласањем, сваких шест месеци, чланове једног одбора коме је дужност да их представља пред властима Силе која их држи, пред Силама заштитницама, пред Међународним комитетом црвеног крста и пред сваком другом организацијом која им притекне у помоћ. Чланови овог одбора могу се поново бирати.

Чланови које изаберу интернирана лица преузеће дужност тек пошто њихов избор одобри власт која их држи. Разлози евентуалног одбијања или смењивања имају се саопштити заинтересованим Силама заштитницама.

Дужности одбора интернираних лица

Члан 103.

Одбори интернираних лица дужни су да доприносе физичком, моралном и интелектуалном благостању интернираних.

Посебно, у случају ако интернирана лица одлуче да између себе организују узајамно помагање, та организација ће пасти у надлежност одбора, независно од посебних задатака који су им поверени осталим одредбама ове конвенције.

Овлашћења одбора интернираних лица

Члан 104.

Чланови одбора интернираних лица не могу се подвргавати никаквом другом раду, ако би испуњавање њихових дужности тиме било отежано.

Чланови одбора могу изабрати међу интернираним лицима помоћнике који им буду потребни. Њима ће се дати све материјалне олакшице а нарочито извесна слобода кретања потребна за испуњење њихових задатака (посете радним јединицама изван логора, примање робе, итд).

Члановима одбора ће се дати и све олакшице потребне ради одржавња поштанске и телеграфске преписке са властима која држе интернирана лица, са Силама заштитницама, са Међународним комитетом црвеног крста и њиховим делегатима, као и са организацијама које би пружиле своју помоћ интернираним лицима. Чланови одбора који се налазе у издвојеним радним јединицама уживаће исте олакшице при својој преписци с одбором главног места интернирања. Та се преписка не може нити ограничавати, нити ће се сматрати да чини саставни део контингента о коме је реч у члану 107.

Ниједан члан одбора не може се преместити пре него што му се остави довољно времена да свог наследника упути у текуће послове.

Глава VIII

Односи са спољним светом

Обавештавање о предузетим мерама

Члан 105.

Чим буду интернирале заштићена лица, Силе које држе та лица саопштиће им, као и Сили чији су они држављани и њиховој Сили заштитници, мере предвиђене за извршење одредаба ове главе; оне ће их исто тако обавестити и о свим изменама које накнадно буду учиниле у тим мерама.

Обавештавање о интернирању

Дописна карта

Члан 106.

Сваком интернираном лицу биће пружена могућност, чим буде интернирано, или најдоцније недељу дана по нејговом приспећу у место интернирања а исто тако и у случају болести или пресељења у неко друго место интернирања или у неку другу болницу, да непосредно упути својој породици, једне стране, и Централној агенцији предвиђеној у члану 140, с друге стране, дописне карте о свом интернирању, устројене по могућству према обрасцу приложеном овој конвенцији, којима ће их обавестити о своме интернирању, о својој адреси и о стању свога здравља. Ове карте ће се отпослати што је могуће брже и њихово слање се не може никако одлагати.

Дописивање

Члан 107.

Интернирана лица су овлашћена да шаљу и да примају писма и дописнице. Ако Сила која их држи сматра за потребно да ограничи број писама и дописница које шаље једно интернирано лице, тај број не може бити мањи од два писма и четири дописнице месечно, чији ће се обрасци устројити шт је могуће више према обрасцима приложеним овој конвенцији. Ако се буду морала поставити ограничења у преписци која се упућује интернираним лицима, та ограничења може наредити само Сила чији су припадници интернирана лица, евентуално на захтев Силе која их држи. Та писма и дописнице морају бити отправљани у разумном року; њихово се слање не сме успоравати нити се они смеју задржавати из разлога дисциплине.

Интернираним лицима која су одавно без вести од своје породице или се налазе у немогућности да их добију или да јој их доставе редовним путем, као и онима који су од својих одвојени великом удаљеношћу, биће допуштено да шаљу телеграме, уз плаћање телеграфских такса, у валути којом располажу. Они ће се таквом могућношћу користити и у хитним случајевима.

Преписка интернираних лица се, по правилу, обавља на њиховом матерњем језику. Стране у сукобу могу допустити преписку и на другим језицима.

Пошиљке интернирцима

Начела

Члан 108.

Интернирана лица су овлашћена да примају путем поште или свим другим средствима појединачне или заједничке пошиљке које нарочито садрже живитне намирнице, одело, лекове, као и књиге и предмете намењене задовољењу њихових потреба у области вере, студија или забаве. Ту пошиљке ни у коме случају не ослобађавају силу која држи интернирана лица обавеза које на њу падају на основу ове конвенције.

У случају кад би настала нужда, из војних разлога, да се ограничи количина тих пошиљки о томе морају бити уредно обавештени Сила заштитница, Међународни комитет црвеног крста, или свака друга организација која би притекла у помоћ интернираним лицима, а којима би било стављено у дужност слање тих пошиљки.

Начини отправљања личних или заједничких пошиљки могу бити, у случају потребе, предмет посебних споразума између заинтересованих Сила, које ни у ком случају не смеју одлагати расподељивање послате оми интернираним лицима. Књиге се не смеју слати у истим пошиљкама са храном или оделом; санитарски материјал за помоћ слаће се, по правилу, у колективним пошиљкама.

Колективна помоћ

Члан 109.

У недостатку посебних споразума између Страна у сукобу о начинима који се тичу пријема или расподељивања пошиљки колективне помоћи, примењиваће се Правилник о колективним пошиљкама који је приложен овој конвенцији.

Горе предвиђени посебни споразуми не могу ни у ком случају ограничити право одбора интернираних лица да преузимају пошиљке колективне помоћи намењене интернираним лицима, да приступају њиховој расподели и да њима располажу у интересу оних којима су намењене.

Ти споразуми не могу ограничити право представника Силе заштитнице, Међународног комитета црвеног крста нити ма које друге организације која притекне у помоћ интернираним лицима, а која би узела на себе достављање тих заједничких пошиљки, да контролишу њихову расподелу онима којима су намењене.

Ослобођење од дажбина и такса

Члан 110.

Све пошиљке помоћи намењене интернираним лицима ослобођене су свих увозних дажбина, царина и осталих такса.

Све пошиљке, подразумевајући ту и поштанске пакете који садрже помоћ као и пошиљке новца, пореклом из друиких земаља, упућене интернираним лицима или које та лица шаљу поштом било непосредно, било посредством Бироа за обавештења предвиђених у члану 136. и Централне агенције за обавештења предвиђене у члану 140, ослобођене су свих поштанских такса како у земљи порекла и приспећа тако и у земљама кроз које пролазе. У том циљу, нарочито, ослобођења предвиђена у Светској поштанској конвенцији од 1947. и у споразумима Светске поштанске уније, у корист грађанских лица непријатељских држављана задржаних у логорима или у грађанским затворима, прошириће се и на остала заштићена лица која су интернирана под условима из ове конвенције. Земље које нису учеснице у тим споразумима обавезне су да одобре предвиђена ослобођења под истим условима.

Трошкови преноса пошиљки помоћи намењених интернираним лицима, које им, услед своје тежине или из којег било другог разлога, не могу бити достављене потшом, сносиће Сила која држи интернирана лица на свим територијама које се налазе под њеном влашћу. Остале Силе које су чланице ове конвенције подносиће трошкове преноса на својим територијама.

Трошкови који настану услед пренос атих пошиљки, а који не буду покривени у смислу претходних ставова, падају на терет пошиљаоца.

Високе стране уговорнице стараће се да снизе колико је год то могуће телеграфске таксе за телеграме које шаљу интернирана лица или који се њима упућују.

Посебно обезбеђење преноса пошиљки

Члан 111.

У случају кад би војне операције спречиле заинтересоване Силе да испуне обавезу која на њих пада и која се састоји у обезбеђењу преноса пошиљки предвиђених у члановима 106, 107, 108. и 113, заинтересоване Силе заштитнице, Међународни комитет црвеног крста или свака друга организација коју приме Стране у сукобу, могу узети на себе да обезбеде пренос тих пошиљки одговарајућим средствима (вагонима, камионима, бродовима или авионима итд.). У том циљу, Високе стране уговорнице ће се постарати да им прибаве та превозна средства и да им омогуће пролаз, нарочито издавањем потребних дозвола.

Та превозна средства се исто тако могу употребити и за слање:

а) преписке, спискова и извештаја размењених између Централне агенције за обавештења предвиђене у члану 140. и националних бироа предвиђених у члану 136;

б) преписке и извештаја о интернираним лицима које Силе заштитнице, Међународни комитет црвеног крста или свака друга организација која пружа помоћ интернираним лицима размењују било са својим сопственим делегатима било са Странама у сукобу.

Ове одредбе ни у чему не ограничавају право сваке Стране у сукобу да организује, ако то више воли, друге начине преноса и да издаје дозволе под условима који се споразумно одреде.

Трошкове изазване употребом тих превозних средстава подносе Стране у сукобу чији се држављани користе тим услугама, сразмерно важности пошиљки.

Цензура преписке

Преглед пошиљки

Члан 112.

Цензура преписке која се упућује интернираним лицима или оне коју та лица шаљу мора се обавити у најкраћем могућем року.

Контролисање пошиљки намењених интернираним лицима не сме се вршити под таквим условима да се излаже опасности одржавање хране коју пошиљке садрже и оно ће се обављати у присуству примаоца или неког његовог друга које прималац за то овласти. Предаја личних или колективних пошиљки интернираним лицима не сме се одлагати под изговором тешкоћа у вези са цензуром.

Свака забрана вођења преписке донета од Страна у сукобу, из војних или политичких разлога, може бити само привремена и по трајању што је могуће краћа.

Правни акти: састав и достављање

Члан 113.

Силе које држе интернирана лица обезбедиће све разумне олакшице за достављање, посредством Силе заштитнице или Централне агенције предвиђене у члану 140. или другим одговарајућим средствима, тестамената, пуномоћства као и свих осталих исправа намењених интернираним лицима или које потичу од њих.

У свим случајевима Силе у чијој се власти интернирана лица налазе олакшаваће тим лицима састављање и прописано оверавање тих исправа; оне ће им нарочито допустити да потраже савет од којег правника.

Управљање имовином

Члан 114.

Сила која држи интернирана лица пружиће им све олакшице које нису у противности с условима интернације и важећим законодавством како би та лица могла управљати својом имовином. У том циљу, она им може одобрити да се удаље из места интернирања, кад то налаже хитна потреба и кад то околности допуштају.

Олакшице за припремање и вођење спорова

Члан 115.

У свим случајевима где једно интернирано лице буде странка у неком спору пред ма којим судом, Сила у чијој се власти заштићено лице налази дужна је на захтев заинтересованог, да обавести суд о његовој интернацији, и да се, у законским границама, стара да буду предузете све потребне мере како оно не би претрпело никакву штету услед своје интернације, уколико је у питању припрема и вођење његовог спора, или извршење судске пресуде.

Посете

Члан 116.

Сваком интернираном лицу има се допустити да у одређеним размацима, и што је чешће могуће, прима посете а у првом реду посете својих блиских сродника.

У хитним случајевима и у границама могућности, нарочито у случају смрти или тешке болести којег сродника, интернираном лицу ће се допустити да посети своју породицу.

Глава IX

Кривичне и дисциплинске санкције

Право које се примењује

Члан 117.

Уколико прописима ове главе није друкчије одређено, на интернирана лица која у току интернирања учине неко кривично дело и даље ће се примењивати законодавство које је на снази на територији где се та лица налазе.

Ако закони, уредбе или општа наређења проглашују кажњивим дела извршена од стране интернираних лица, док та иста дела нису кажњива кад их изврше особе које нису интерниране, онда се за таква дела могу изрицати само дисциплинске казне.

Због истог дела или по истом основу оптужбе интернирано лице може бити кажњено само једанпут.

Казне

Члан 118.

При одређивању казне, судови или друге власти узимаће у обзир, у тшо је могуће већој мери, чињеницу да оптужени није држављанин Силе која га држи. Ти судови и власти имаће могућност да ублаже казну предвиђену за дело које се интернираном лицу ставља на терет а неће бити дужни да у ту сврху примењују најмању меру те казне.

Забрањено је свако затварање у просторије које нису осветљене дневном светлошћу и, уопште, сваки облик свирепости.

Са интернираним лицима пошто издрже дисциплинске односно судске казне на које су били осуђени, не сме се поступати другачије него са осталим интернираним лицима.

Време које интернирано лице проведе у притвору урачунаће се у сваку казну лишења слободe на коју би оно било осуђено дисциплински или судски.

Одбори интернираних лица имају бити обавештени о сваком судском поступку који се поведе против интернираних лица чији су они опуномоћеници, као и о исходу тих поступака.

Дисциплинске казне

Члан 119.

Дисциплинске казне које се могу изрицати над интернираним лицима јесу:

- 1) новчана казна до 50% плате предвиђене у члану 95. и то за време које не може прећи тридесет дана;
- 2) укидање повластица датих поврх онога што им је гарантовано овом конвенцијом;
- 3) принудан рад на одржавању места интернирања, који не може прећи два часа дневно;
- 4) затвор.

Дисциплинске казне ни у ком случају не смеју бити нечовечне, сурове или опасне по здравље интернираних лица. Оне морају водити рачуна о годинама њихове старости, њиховом полу и здравственом стању.

Дужина једне исте казне не може никад прећи максимум од тридесет узастопних дана, чак ни у случају да неко интернирано лице има дисциплински да одговара за већи број дела, у тренутку када му се суди, па била та дела у стицају једна с другим или не.

Бекство

Члан 120.

Интернирана лица која побегну или покушају да побегну, па буду ухваћена, могу се за то дело казнити, чак ако је и у поврату, само дисциплинском казном.

Изузетно од трећег става члана 118, интернирана лица која су кажњена због бекства или због покушаја бекства могу бити подвргнута посебном надзорном режиму, али под условом да тај режим не буде штетан по њихово стање здравља, да се издржава у неком месту интернирања и да не повлачи собом укидање ни једног од права која им пружа ова конвенција.

Интернирана лица која су сарађивала на неком бекству или на покушају бекства могу се по томе основу казнити само дисциплинском казном.

Дела у вези са бекством

Члан 121.

Бекство, или покушај бекства, чак и у поврату, неће се сматрати као отежавајућа околност, у случају кад интернирано лице буде изведено пред суд за дела извршена у току бекства.

Стране у сукобу ће се старати да надлежне власти заузимају благонаклон став приликом процењивања питања да ли дело које је извршило интернирано лице треба да буде кажњено дисциплински или судски, нарочито кад се ради о делима у стицају са бекством или с покушајем бекства.

Поступак за дисциплинске грешке

Члан 122.

О чињеницама које сачињавају дисциплинску грешку повешће се хитна истрага. Тако ће се нарочито поступити кад је у питању бекство или покушај бекства а ухваћено интернирано лице предаће се што је пре могуће надлежним властима.

Притвор у случају дисциплинске грешке има се свести на најнижу меру за сва интернирана лица и не сме бити дужи од четрнаест дана; време проведено у притвору има се у сваком случају урачунати у казну лишења слободе која би била изречена.

Одредбе чланова 124. и 125. примењиваће се и на интернирана лица која се налазе у притвору због дисциплинске грешке.

Дисциплинска надлежност

Члан 123.

Не дирајући у надлежност судова и виших власти, дисциплинске казне могу изрицати само командант места интернирања или одговоран официр или службеник на којег он буде пренео своја дисциплинска овлашћења.

Пре изрицања дисциплинске казне окривљено интернирано лице биће тачно обавештено о чињеницама које му се стављају на терет. Њему ће се дати могућност да објасни своје држање, да се брани, да се позове на сведоке и да прибегне, у случају потребе, услугама квалификованог тумача. Одлука ће се изрећи у присуству окривљеног и једног члана одбора интернираних лица.

Између дисциплинске одлуке и њеног извршења не сме протећи више од месец дана.

Кад једно интернирано лице буде кажњено новом дисциплинском казном, онда између извршења сваке казне мора протећи најмање три дана, чим дужина једне од тих казни износи десет или више дана.

Командант места интернирања дужан је да води списак изречених дисциплинских казни, који ће се ставити на расположење представницима Силе заштитнице.

Места издржавања казни

Члан 124.

Интернирана лица се ни у ком случају не могу преводити у казнене установе (затворе, казнионе, тамнице итд.) да би тамо издржавала дисциплинске казне.

Просторије у којима се издржавају дисциплинске казне морају одговарати хигијенским захтевима, и у њима се нарочито мора налазити довољно постељине; интернираним лицима ће се омогућити да се одржавају у стању чистоће.

Интерниране жене, које издржавају дисциплинску казну, држаће се у просторијама одвојеним од оних у којима су мушкарци и биће стављене под непосредан надзор жена.

Гарантије при издржавању казне затвора

Члан 125.

Интернираним лицима која су кажњена дисциплински мора се омогућити да се сваког дана крећу и да проводе најмање два сата дневно на свежем ваздуху.

Њима ће се допустити, на њихов захтев, да се јављају на свакодневни лекарски преглед; указиваће им се нега коју захтева њихово здравствено стање и, у случају потребе, биће пренети у амбуланту у месту интернирања или у неку болницу.

Њима ће се допустити да читају и да пишу, као и да шаљу и примају писма. Међутим, пакети и новчане пошиљке могу им се уручити тек по истеку казне; дотле, о њима ће старати одбор интернираних лица који ће животне намирнице подложне квару које се налазе у пакетима предати амбулантима.

Ни једно интернирано лице које је дисциплински кажњено не може бити лишено повластица предвиђених у члановима 107. и 143.

Основне гаранције при кривичном гоњењу

Члан 126.

Чланови 71. до укључиво 76. сходно ће се примењивати и на поступке који се покрену против интернираних лица која се налазе на домаћој територији Силе која их држи.

Глава X

Премештање интернираних лица

Услови премештања и околности које га искључују

Члан 127.

Премештање интернираних лица има се увек обављати човечно. Оно ће се, по правилу, вршити железницом или другим саобраћајним средствима и под условима који ће у најмању руку бити једнаки са условима које при својим премештањима уживају трупе Силе која држи интернирана лица. Кад, изузетно, премештање мора да се изврши пешице, до њега сме доћи једино ако то допушта физичко стање интернираних лица и оно их ни у ком случају не сме излагати претераном замарању.

Сила која држи интернирана лица снабдеће их, за време премештаја, пијаћом водом и храном у довољним количинама, задовољавајуће каквоће и довољне разноврсности како би их одржала у добром здрављу, као и оделом, пристојним смештајем и потребном лекарском негом. Она ће предузети све корисне мере предохране да им осигура безбедност за време превоза и саставиће, пре њиховог поласка, потпун списак интернираних лица која се премештају.

Болесна, рањена или немоћна интернирана лица, као и породиље не смеју се премештати све док путовање може рђаво да утиче на њихово здравље, осим ако њихова безбедност то неодложно захтева.

Ако се неком месту интернирања приближује фронт, интернирана лица која се у њему налазе смеју се премештати само ако се њихов превоз може извршити под довољно сигурним условима, или ако се остајући где су, излажу много већим опасностима него у случају премештања.

Сила која држи интернирана лица дужна је, при доношењу одлуке о њиховом премештању, да води рачуна о њиховим интересима, нарочито да се тиме не повећају тешкоће њиховог репатрирања или повратка у место њиховог сталног боравка.

Поступак при премештању

Члан 128.

У случају премештања, интернирана лица се имају службено обавестити о њиховом одласку и о њиховој новој поштанској адреси; то обавештење им се има дати благовремено како би могли припремити свој пртљаг и извести своју породицу.

Њима мора бити допуштено да собом понесу своје личне ствари, своју преписку и пакете припеле на њихову адресу; тежина тога пртљага може се ограничити ако то околности

премештања захтевају, али ни у коме случају не мање од двадесет и пет килограма по једном интернираном лицу.

Преписка и пакети упућени на њихово старо место интернирања имају им се доставити без одлагања.

Командант места интернирања предузеће, у споразуму са одбором интернираних лица, потребне мере како би се извршио пренос заједничке имовине интернираних лица и пртљага који та лица не могу собом понети, услед ограничења донетог на основу другог става овог члана.

Глава XI

Смрт

Тестаменти

Умрлице

Члан 129.

Интернирана лица могу да предаду своје тестаменте одговорним властима које ће се старати о њиховом чувању. У случају смрти интернираних лица, ти тестаменти ће се без одлагања доставити особама које су та интернирана лица означила.

Смрт сваког интернираног лица ће установити лекар, и о томе ће се сачинити потврда у којој ће бити изнети узроци смрти и околности под којима је смрт наступила.

Званична умрлица, уредно заведена у протокол, издаће се сагласно прописима који важе на територији где се налази место интернирања и њен тачан оверен препис брзо ће се доставити Сили заштитници као и Централној агенцији предвиђеној у члану 140.

Сахрањивање

Члан 130.

Власти које држе интернирана лица налазе водиће бригу о томе да интернирана лица која умру у интернацији буду пристојно сахрањена, по могућству сходно црквеним обредима вере којој су припадала, и да њихови гробови буду поштовани, уредно одржавани и тако обележни да увек могу бити пронађени.

Умрла интернирана лица сахрањиваће се појединачно изузев случаја више силе који би налагао заједнички гроб. Лешеве се смеју спаљивати само ако то изискују неизбежни разлози хигијене или вере умрлог, или још ако је он сам изразио жељу у том смислу. У случају спаљивања, у умрлицу ће се о томе унети напомена уз навођење разлога због којих је леш спаљен. Органи власти Силе која држи интернирана лица дужни су да брижљиво сачувају пепео и да га што је брже могуће предаду блиским сродницима, ако ови то захтевају.

Чим то прилике допусте, а најдоцније у тренутку завршетка непријатељстава, Сила која држи интернирана лица доставиће, посредством Бироа за обавештења предвиђених у члану 136, Силама чији су припадници били умрла интернирана лица, спискове гробова помрлих интернираца. Ти спискови ће садржавати све појединости потребне за идентификацију помрлих интернираних лица и за тачно проналажење места њихових гробова.

Истрага поводом смрти или рањавања интернирца

Члан 131.

Свака смрт или озбиљна рана интернираног лица које је проузроковао или за које постоји сумња да их је проузроковао неки стражар, друго интернирано лице или ма која друга особа, као и сви смртни случајеви чији је узрок непознат биће одмах предмет званичне истраге од стране Силе која држи интернирана лица.

О томе случају ће одмах бити послан извештај Сили заштитници. Прикупиће се изјаве сведока; о њима ће се саставити извештај и доставити поменутој Сили.

Ако истрага установи кривицу једне или више особа, Сила која држи интернирана лица предузеће све мере за судско гоњење одговорног или одговорних лица.

Глава XII

Ослобођење, репатрирање и смештање у неутралну земљу

У току непријатељства или окупације

Члан 132.

Сила која држи интернирана лица дужна је ослободити свако интернирано лице, чим престану узроци који су изазвали његово интернирање.

Поред тога, Стране у сукобу ће се постарати да закључе, за време трајања непријатељства, споразуме о ослобођењу, репатрирању, враћању у место сталног становања и о смештању у неутралну земљу извесних категорија интернираних лица, а нарочито деце, бременитих жена и мајки са одојчадима и малом децом, рањеника и болесника или интернираних лица која су већ дуго интернирана.

По престанку непријатељстава

Члан 133.

Интернирање ће престати у најкраћем могућем року по окончању непријатељстава.

Ипак, интернирана лица на територији једне Стране у сукобу, против којих је предузето кривично гоњење за дела која собом не повлаче искључиво дисциплинску казну, могу бити задржана до завршетка поступка и, ако наступи такав случај, до истека казне. Исто тако ће се поступити и са онима који су раније били осуђени на неку казну лишења слободе.

После окончања непријатељстава односно окупације територије, морају се споразумом између Силе која држи интернирана лица и заинтересованих Сила, образовати комисије за проналажење растурених интернираних лица.

Повратак у место последњег боравка

Члан 134.

Високе стране уговорнице ће се постарати, по завршетку непријатељстава, односно окупације, да свим интернираним лицима обезбеде повратак у њихово последње место боравка, или да им олакшају репатрирање.

Трошкови репатрирања

Члан 135.

Сила која држи интернирана лица сноси трошкове повратка ослобођених интернираних лица у места где су она боравила у тренутку свога интернирања или, ако су ухваћена у току путовања или на пучини, трошкове потребне да заврше пут односно да се врате у место поласка.

Ако Сила која држи интернирана лица не допусти боравак на својој територији једном ослобођеном интернираном лицу које је, пре интернирања, ту имало своје стално боравиште, она је дужна да поднесе трошкове његовог репатрирања. Ако, међутим, интернирано лице жели да се врати у своју земљу на своју сопствену одговорност, или да би поступило п захтеву земље којој је положило заклетву верности, Сила која држи то лице није обавезна да поднесе трошкове његовог пута изван своје територије. Сила која држи интернирано лице није дужна да плати трошкове репатрирања лицу које је интернирано на своје лично тражење.

Ако су интернирана лица предата сагласно члану 45, Сила која их предаје и Сила која их прима споразумеће се о делу трошкова који ће поднети свака од њих.

Горње одредбе не могу ићи на уштрб посебних споразума које би међусобно закључиле Стране у сукобу у вези са разменом и репатрирањем својих држављана који се налазе у непријатељским рукама.

Одељак V

БИРОИ ЗА ОБАВЕШТЕЊА И ЦЕНТРАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ОБАВЕШТЕЊА

Национални биро

Члан 136.

Чим отпочне сукоб, и у свим случајевима окупације, свака Страна у сукобу установиће један службени Биро за обавештења чија ће дужност бити да прима и преноси обавештења о заштићеним лицима која се налазе у њеној власти.

У најкраћем могућем року, свака од Страна у сукобу доставиће том Бироу обавештења о мерама које је предузела против сваког ухапшеног заштићеног лица које је већ дуже од две недеље ухапшено, послано на принудни боравак или интернирано. Она ће, поред тога, ставити у дужност својим разним заинтересованим службама да хитно доставе наведеном Бироу податке у вези са променама до којих је дошло у положају заштићених лица, као што су премештаји, ослобођења, репатрирања, бекства, смештаји у неутралну земљу, рођења и смрти.

Достављање обавештења

Члан 137.

Национални Биро за обавештења доставиће хитно, најбржим путем и посредством с једне стране, Сила заштитница и, с друге стране, Централне агенције, предвиђене у члану 140, обавештења о заштићеним лицима Сили чији су држављани горе наведена лица или сили на чијој су територији та лица имала своје боравиште. Бирои ће исто тако одговарати на сва питања која им буду упућивана поводом заштићених лица.

Биро за обавештења ће преносити обавештења о појединим заштићеним лицима, изузев у случајевима где би њихово преношење могло нанети штету заинтересованом лицу или његовој породици. Чак и у томе случају, давање обавештења се не може ускратити Централној агенцији, која ће, пошто јој буде скренута пажња на те околности, предузети потребне мере предострожности наведене у члану 140.

Сва писмена саопштења која даје Биро имају бити званично потврђена потписом или печатом.

Који се подаци достављају

Члан 138.

Обавештења која прима и даље преноси национални Биро за обавештења морају бити такве природе да допусте да се тачно идентификује заштићено лице и да се о томе брзо обавести његова породица. Та обавештења ће за свако лице садржавати бар презиме, лична имена, место и потпун датум рођења, држављанство, последње боравиште, особене знаке, име оца и девојачко презиме мајке, датум и природу мере предузете у односу на то лице као и место где је она предузета, адресу на коју му се може упућивати преписка као и презиме, име и адресу лица које треба да буде обавештено.

Исто тако, редовно ће се преносити по могућству сваке недеље, обавештења о стању здравља интернираних тешких болесника и тешких рањеника.

Прикупљање и одашиљање личних ствари од вредности

Члан 139.

Национални Биро за обавештења имаће, сем тога, за задатак да прикупља све личне ствари од вредности које су оставила заштићена лица наведена у члану 136, нарочито приликом свог репатрирања, пуштања на слободу, бекства или смрти, и да их предаје непосредно заинтересованима, или, ако буде потребно, посредством Централне агенције. Ти предмети ће бити слати у пакетима запечаћеним од стране Бироа; тим пакетима ће се прикључити изјаве којима се тачно установљава идентитет лица којима те ствари припадају, као и потпун попис садржине пакета. Пријем и одашиљање свих ствари од вредности ове врсте имају се са свим потребним подацима уписати у протоколе.

Централна агенција

Члан 140.

У неутралној земљи ће се установити Централна агенција за обавештења о заштићеним лицима, нарочито у вези са интернираним лицима. Међународни комитет црвеног крста предложиће заинтересованим Силама, ако то сматра потребним, организацију ове агенције која може бити иста као и она предвиђена чланом 123. Женевске конвенције од 12. августа 1949. о поступању са ратним заробљеницима.

Та агенција ће имати за задатак да прикупља сва обавештења која предвиђа члан 136. и до којих буде дошла званичним или приватним путем; она ће их доставити што је најбрже могуће земљи порекла или боравка заинтересованих лица, изузев у случајевима у којима би то достављање могло шкодити лицима којих се та обавештења тичу, или њиховој породици. Ради вршења тих задатака њој ће Стране у сукобу давати све оправдане олакшице.

Позивају се Високе стране уговорнице, а нарочито оне чији се припадници користе услугама Централне агенције, да овој указују потребну финансијску помоћ.

Претходне одредбе не смеју се тумачити као да ограничавају хуманитарну делатност Међународног комитета црвеног крста и друштва за помоћ поменутих у члану 142.

Ослобођење од дажбина и такса

Члан 141.

Национални бирои за обавештења и Централна агенција за обавештења уживаће ослобођење од свих поштанских такса, као и ослобођења предвиђена у члану 110. и у највећој могућој мери ослобођење од плаћања телеграфских такса или у најмању руку знатно смањење тих такса.

Део IV

ИЗВРШЕЊЕ КОНВЕНЦИЈЕ

Одељак I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Друштва и организације за помоћ

Члан 142.

Уколико то допуштају мере које би оне сматрале неопходним ради заштите своје безбедности или сваке друге оправдане потребе, силе које држе заштићена лица указиваће најбољи пријем верским организацијама, друштвима за пружање помоћи, или свакој другој организацији која би притекла у помоћ заштићеним лицима. Оне ће њима, као и њиховим уредно акредитованим делегатима, пружати све потребне олакшице ради посеђивања заштићених лица, расподеле помоћи, материјала сваког порекла намењеног просветним, рекреационим или верским циљевима, или да им помогну у организовању употребе слободног времена у кругу места интернирања. Наведена друштва и организације могу бити основана било на територији Силе која држи заштићена лица, било у некој другој земљи, а могу бити и међународног карактера.

Сила која држи заштићена лица може да ограничи број друштава и организација чији су представници овлашћени да раде на њеној територији и под њеним надзором, под условом међутим да такво ограничење не омета указивање стварне и довољне помоћи свим заштићеним лицима.

Посебан положај Међународног комитета црвеног крста у овој области има се у свако добра признавати и поштовати.

Надзор Силе заштитнице

Члан 143.

Представници или делегати Сила заштитница овлашћени су да посеђују сва места где се налазе заштићена лица, нарочито места интернирања, места где издржавају затвор и где раде.

Они ће имати приступа у све просторије које користе заштићена лица и моћи ће с њима разговарати без присуства сведока, посредством тумача, ако је то потребно.

Те се посете могу забранити само из неопходних војних потреба и само изузетно и привремено. Број и трајање тих посета не могу се ограничити.

Представницима и делегатима Сила заштитница има се оставити пуна слобода у погледу избора места која они желе да посете. Сила која држи заштићена лица или окупирајућа Сила, Сила заштитница и, евентуално, Сила чији су припадници лица која треба посетити могу се споразумети да се земљацима интернираних лица допусти да учествују у посетама.

Исте повластице уживаће и делегати Међународног комитета црвеног крста. Наименовање тих делегата биће условљено одобрењем Силе под чијом се влашћу налазе територије на којима они треба да врше своју делатност.

Упознавање становништва са одредбама Конвенције

Члан 144.

Високе стране уговорнице обавезују се да у својим земљама врше, за време мира као и за време рата, што је могуће шире упознавање становништва са текстом ове конвенције, и нарочито да проучавање њених одредаба унесу у програме војне наставе а, по могућству, и грађанске наставе, како би с начелима Конвенције било упознато целокупно становништво.

Грађанске, војне, полицијске или друге власти које, за време рата, носе одговорност према заштићеним лицима, морају имати текст Конвенције и бити посебно обучене у познавању њених одредаба.

Размена превода Конвенције и прописа о њеној примени

Члан 145.

Високе стране уговорнице достављаће једна другој преко Швајцарског федералног већа, а за време непријатељстава, посредством Сила заштитница, званичне преводе ове конвенције, као и законе и правилнике које би оне донеле у циљу да обезбеде њену примену.

Кажњавање за повреду Конвенције

Члан 146.

Високе стране уговорнице обавезују се да ће предузети сваку законодавну меру потребну ради происивања одговарајућих кривичних санкција противу лица која су извршила, или која су издала наређење да се изврши која од тешких повреда ове конвенције одређених у следећем члану.

Свака Страна уговорница биће дужна да проналази лица осумњичена да су извршила, или да су наредила да се изврши која од тешких повреда, и она ће бити обавезна да их изведе пред своје сопствене судове, без обзира на њихово држављанство. Она ће исто тако моћи, ако то више воли, а према условима предвиђеним у њеном сопственом законодавству, да их преда на суђење којој другој Страни уговорници заинтересованој у судском гоњењу, уколико та Страна уговорница располаже довољним доказима против поменутих лица.

Свака Страна уговорница предузеће потребне мере у циљу сузбијања дела противних одредбама ове конвенције, а која не представљају тешке повреде одређене у следећем члану.

Окривљени ће у свакој прилици уживати гаранције поступка и слободне одбране, које не смеју бити мање од оних које су предвиђене у члану 105. и следећим члановима Женевске конвенције од 12. августа 1949. о поступању са ратним заробљеницима.

Тешке повреде

Члан 147.

Тешке повреде које се имају у виду у претходном члану јесу повреде које обухватају једно од следећих дела, ако су она извршена против лица или добара које штити Конвенција: хотимично убиство, мучење или нечовечно поступање, подразумевајући ту и биолошке опите, намерно проузроковање великих патњи или наношење озбиљних повреда телу или здрављу, незаконита прогонства и пресељења, противзаконита затварања, присиљавање заштићеног лица да служи у оружаним снагама непријатељске Силе, или његово лишавање права да буде редовно и непристрасно суђено према одредбама ове конвенције, узимање талаца,

уништавање и присвајање имовине које није оправдано војним потребама и које се врши у великом обиму на недопуштен и самовољан начин.

Одговорност Страна уговорница

Члан 148.

Ниједна Страна уговорница не може ослободити саму себе, нити другу Страну уговорницу одговорности коју је она сама или та друга Страна уговорница на себе навукла услед повреда предвиђених у претходном члану.

Истрага - поступак

Члан 149.

На захтев једне Стране у сукобу, мора се, поводом сваке наведене повреде Конвенције, отворити истрага, на начин који ће утврдити заинтересоване Стране.

Ако споразум о поступку истраге није постигнут, Стране ће се споразумети да изаберу арбитра који ће одлучити о поступку који се има применити.

Пошто се повреда установи, Стране у сукобу ће је отклонити и сузбити у најкраћем могућем року.

Одељак II

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Језици текста Конвенције

Члан 150.

Ова конвенција је састављена на француском и на енглеском језику. Оба текста су подједнако аутентична.

Швајцарско федерално веће постараће се да се израде званични преводи Конвенције на руском и на шпанском језику.

Потписивање

Члан 151.

Ова конвенција, која ће носити данашњи датум, може, до 12. фебруара 1950, бити потписана у име Сила представљених на Конференцији која је отпочела рад у Женеви 21. априла 1949.

Ратификација

Члан 152.

Ова конвенција биће ратификована што је пре могућно а инструменти ратификације депоноваће се у Берну.

О депоновању сваког инструмента ратификације саставиће се записник чији ће оверени препис Швајцарско федерално веће доставити свим Силама у чије име Конвенција до тада буде потписана или чије приступање до тада буде нотификовано.

Рок и услови ступања на снагу

Члан 153.

Ова конвенција ступиће на снагу шест месеци после депоновања најмање два инструмента ратификације.

После тога, она ће за сваку Високу страну уговорницу ступити на снагу по истеку шест месеци после депоновања њеног инструмента ратификације.

Однос према Хашком правилнику

Члан 154.

У односима између Сила везаних Хашком конвенцијом о законима и обичајима рата на копну, било да се ради о Конвенцији од 29. јула 1899. или о оној од 18. октобра 1907, а које Силе учествују у овој конвенцији, ова последња ће допуњавати главе ИИ и ИИИ Правилника приложеног напред поменути Хашким конвенцијама.

Приступање

Члан 155.

Почев од дана њеног ступања на снагу, ова конвенција биће отворена за приступање свакој Сили у чије име ова конвенција није потписана.

Нотификација о приступањима

Члан 156.

Приступање овој конвенцији нотификоваће се писменим путем Швајцарском федералном већу и производиће своје дејство по истеку шест месеци од дана пријема ове нотификације.

Швајцарско федерално веће обавестиће о приступању све Силе у чије име Конвенција до тада буде потписана или чије приступање до тада буде нотификовано.

Ступања на снагу без одлагања

Члан 157.

Ситуације предвиђене у члановима 2. и 3. ставиће одмах у дејство ратификације које су Стране у сукобу депоновале и приступања која су нотификовале пре или после почетка непријатељстава или окупације. Саопштавање о примљеним нотификацијама или приступањима Страна у сукобу вршиће Швајцарско федерално веће најбржим путем.

Отказ Конвенције

Члан 158.

Свака од Високих страна уговорница слободна је да откаже ову конвенцију.

Отказ има писмено бити нотифиован Швајцарском федералном већу. Оно ће нотификацију саопштити владама свих Високих страна уговорница.

Отказ ће почети да производи дејство годину дана после његове нотификације Швајцарском федералном већу. Међутим, отказ нотификован док се Сила која га је учинила налази у неком сукобу неће имати никаквог дејства све док мир не буде закључен и, у сваком случају, доклегод не буде окончане радње око ослобођења, репатрирања и настањења лица заштићених овом конвенцијом.

Отказ ће важити само у односу на Силу која га је учинила. Он неће имати никаквог дејства на обавезе које ће Стране у сукобу остати дужне да испуњавају на основу начела међународног права која проистичу из установљених обичаја међу цивилизованим народима, из закона човечности и из потреба које налаже општа савест.

Регистровање код УН

Члан 159.

Швајцарско федерално веће регистроваће ову конвенцију код Секретаријата Уједињених нација. Швајцарско федерално веће исто тако ће извештавати Секретаријат Уједињених нација о свим ратификацијама, приступањима и отказима, које буде примало поводом ове конвенције.

У потврду чега су потписници, пошто су депоновали своја односна пуномоћства, потписали ову конвенцију.

Рађено у Женеви, 12. августа 1949, на француском и енглеском језику, с тим да оригинал има бити депонован у архиви Швајцарске Конфедерације. Швајцарско федерално веће доставиће оверен препис Конвенције свакој од држава потписница, као и државама које буду приступиле Конвенцији.